

Školy a školská zařízení 2023/24

Analytická část

3. Střední školy

Obsah:

Shrnutí.....	2
Úvod.....	4
3.1 Školy, žáci a učitelé celkem.....	4
3.2 Žáci středních škol dle druhů a oborů vzdělávání.....	7
3.3 Žáci středních škol dle zdravotního postižení a integrace.....	16
3.4 Žáci středních škol dle státní příslušnosti.....	19

Shrnutí

Ve školním roce 2023/24 **navštěvovalo střední školy** 484 758 žáků. Naprostá většina žáků středních škol se vzdělávala v denní formě vzdělávání (96,8 %) a více než čtyři pětiny docházely do škol veřejného zřizovatele (82,1 %). **Učitelé** byli na středních školách zaměstnaní na 43 963,4 úvazku, při čemž tři pětiny (60,0 %) byly úvazky učitelek – žen. Jedná se již o nižší podíl, než jaký byl mezi úvazky učitelů škol mateřských (99,3 %) a základních (83,8 %).

Na jeden plný úvazek učitele na střední škole přitom připadalo v průměru 11,0 žáků a **v jedné třídě** bylo průměrně 23,2 žáků. Srovnáme-li tyto počty se situací v základních školách, pak počet žáků na jednu třídu byl v základních školách nižší (19,4 žáka), naopak počet žáků na jednoho učitele o něco vyšší (13,3 žáka).

Pokud jde o **vývoj počtu žáků v posledních deseti letech**, od školního roku 2013/14 do školního roku 2018/19 neustále klesal, a sice ze 470 754 žáků až na 420 814 žáků. V následujících pěti letech pak naopak stoupal. Růst počtu žáků se v posledních pěti letech stále zrychloval a mezi posledními dvěma sledovanými školními roky se počet žáků zvýšil o 4,7 %. Ve výsledku tak bylo ve školním roce 2023/24 na středních školách o 15,2 % žáků více než před pěti lety a o 8 % více než před 10 lety. Z vývoje počtu obyvatel České republiky v patřičných věkových kohortách se dá v následujících třech letech očekávat, že počet žáků středních škol dále poroste. Záleží však také na migraci, míře udělovaných odkladů povinné školní docházky apod.

Ve školním roce 2023/24 se nejvyšší podíl žáků vzdělával v oborech **odborného vzdělávání s maturitní zkouškou** (47,1 %), dále pak v **gymnáziích** (28,6 %) a pětina žáků se také účastnila **odborného vzdělávání s výučním listem** (20,7 %). **Nástavbové studium** se týkalo již jen 3,0 % žáků a střední vzdělávání **bez výučního listu a bez maturity** 0,6 % žáků.

Přitom **mezi žáky gymnázií** tvořily ve školním roce 2023/24 **dívky** bezmála tři pětiny (56,3 %) a nadpoloviční byl jejich podíl i mezi žáky **odborného vzdělávání s maturitní zkouškou** (51,8 %). Naproti tomu mezi žáky **odborného vzdělávání s výučním listem** byla dívek jen cca třetina (35,5 %) a mezi žáky **nástavbového studia** tvořily dívky 43,8 %. Z uvedených podílů je zároveň zřejmé, že pakliže se dívky rozhodnou vzdělávat v některém oboru s výučním listem, tak si poté častěji než chlapci doplňují vzdělání do maturitní zkoušky v rámci nástavbového studia.

Podíl žáků gymnázií ze všech žáků středních škol v prvních pěti letech posledního desetiletí postupně stoupal (z 28,6 % na 30,9 %), v následujících pěti školních rocích naopak mírně poklesl (z 30,9 % na 28,6 %), a to zejména na úkor středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou. Gymnázia tak vykazují opačný trend než celkový počet žáků středoškolského vzdělávání. Je to dáno tím, že kapacita gymnázií je zastropovaná a v čase se tolik nemění.

Srovnáme-li situaci ve školním roce 2023/24 v **jednotlivých krajích**, pak lze konstatovat, že nejvyšší podíl žáků ve **středním vzdělávání bez maturitní zkoušky** (tj. max. s výučním listem) zaznamenaly školy v kraji Karlovarském (26,5 %) a Ústeckém (oba kraje 26,4 %). Naopak v Praze byl tento podíl nejnižší (13,1 %). V Praze byl mezi středoškoláky naopak ze všech krajů nejvyšší podíl žáků **gymnázií** (36,9 %) a nadprůměrný byl i v Jihomoravském kraji (31,9 %). Nejnižší podíl žáků gymnázií zaznamenal kraj Liberecký (23,0 %) a Ústecký (23,5 %).

Pokud jde o **nejčastěji navštěvované skupiny oborů středního vzdělávání s výučním listem**, vedly ve školních rocích 2018/19 i 2023/24 skupiny oborů z oblasti strojírenství a strojírenské výroby (s 19 784 žáky ve školním roce 2018/19 a s 18 730 žáky ve školním roce 2023/24) a dále gastronomie, hotelnictví a turismus (se 14 095 žáky ve školním roce 2018/19 a 14 323 žáky ve školním roce 2023/24). Pokud sledujeme nárůst počtu žáků v posledních pěti letech v procentech, pak mezi skupinami oborů s více než 1000 žáků vzrostl nejvýrazněji za posledních pět let počet žáků v oborech zdravotnických (o 53,8 %), v oborech z oblasti stavebnictví, geodézie a kartografie (o 39,6 %) a elektrotechniky, telekomunikační a výpočetní techniky (o 38,5 %). Naopak jedinou skupinou oborů, která zaznamenala v posledních 5 letech úbytek počtu žáků, byly strojírenské obory (o 5,3 %). I v těch však v posledních dvou školních rocích již počet žáků v souladu s trendem zvyšujícího se počtu středoškoláků stoupal. V předcházejících sedmi letech soustavně klesal.

V rámci **středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou** se ve školním roce 2023/24 mezi pět **nejnavštěvovanějších** skupin oborů řadila ekonomika a administrativa (34 955 žáků), s velkým propadem pak informatické obory (19 048 žáků), obecně odborná příprava (18 992 žáků), zdravotnictví (17 374 žáků) a elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (17 023 žáků). Ze skupin oborů s více než 5 000 žáky se oproti školnímu roku 2018/19 přitom v relativním vyjádření **nejvíce zvýšil** počet žáků ve speciálních a interdisciplinárních oborech (o 46,2 %), a o více než 30 % (v rozmezí 35,5 % až 32,1 %) zaznamenaly dále nárůst skupiny oborů z oblasti stavebnictví, geodézie a kartografie, zemědělství a lesnictví, zdravotnictví a informatiky. Naopak jedinou skupinou oborů, ve které se počet žáků za posledních pět let snížil, byly strojírenské obory, a sice o 12,7 % (2 134 žáků). I zde však je možné říci, že se mezi posledními dvěma uplynulými školními roky počet žáků těchto oborů zvýšil, a to o 3,7 %. V předcházejících pěti letech klesal.

Do středních škol docházelo ve školním roce 2023/24 celkem 17 184 žáků **cizinců**, tj. bez českého státního občanství, což je 3,5 % ze všech žáků středních škol a zároveň nejvyšší podíl za uplynulých deset let - v předešlých devíti letech se tento podíl postupně zvyšoval z 1,9 % ve školním roce 2012/13 na 3,1 % ve školním roce 2022/23. Největší nárůst absolutního počtu cizinců (o 40,5 %) byl mezi školními roky 2021/22 a 2022/23. A to z důvodu, že k 30. 9. 2022 byli mezi žáky poprvé ve statistice zahrnuti děti uprchlíků z Ukrajiny. Již o poznání nižší, přesto však zřetelně výraznější než v předchozích letech, bylo navýšení počtu cizinců mezi posledními dvěma školními roky (2022/23 a 2023/24), a sice o 21,6 %.

Více než polovinu (56,1 %) všech žáků cizí státní příslušnosti tvořili **Ukrajinci**, 13,1 % **Slováci**, 12,2 % **Vietnamci** a 4,3 % **Rusové**. **Ze všech krajů** byl podíl cizinců mezi žáky tradičně nejvyšší v Praze (6,7 %), dále v kraji Karlovarském (5,7 %) a Plzeňském (4,8 %). Naopak v kraji Olomouckém, Moravskoslezském, Zlínském a na Vysočině dosahoval podíl cizinců nejnižších hodnot (2,0 % a méně).

Země původu cizinců vzdělávajících se na středních školách ve školním roce 2023/24 lze rozdělit na státy EU (18,7 % cizinců), ostatní evropské státy (63,3 % cizinců) a ostatní státy světa, příp. nezjištěná občanství (18,0 %). Každé z této skupiny přitom dominuje jeden stát. **Ze států EU** je to Slovensko, 69,9 % žáků cizinců z EU tvořili právě Slováci. **Ze států Evropy, které nejsou v EU**, silně převažuje Ukrajina – 88,6 % žáků cizinců původem z Evropy mimo EU tvořili Ukrajinci. **Ze států mimo Evropu** je zase nejčetněji zastoupený Vietnam. Více než dvě třetiny žáků cizinců původem z mimoevropských zemí tvořili Vietnamci (68,1 %).

Počet cizinců **ukrajinské státní příslušnosti** v uplynulých deseti letech soustavně rostl, pouze s výjimkou období mezi školními roky 2013/14 a 2014/15, kdy se snížil z 2 201 na 2 126. Ve školním roce 2022/23 se oproti předchozímu zvýšil 2,3krát. Ve školním roce 2023/24 dále vzrostl o 36,5 % a byl tak 4,3krát vyšší než před deseti lety. Počet žáků s **ruským státním občanstvím** naopak meziročně poklesl o 10,6 % a za poslední tři roky dokonce o 30,0 %.

Odhlédneme-li od relativních ukazatelů, pak byl ze všech krajů **nejvyšší počet** Slováků, Vietnamců i Ukrajinců na středních školách **v Praze** (676 slovenských, resp. 575 vietnamských, resp. 2 459 ukrajinských žáků). Ze všech středoškoláků slovenské státní příslušnosti se jich na středních školách v Praze vzdělávalo 30,1 %, ze žáků ukrajinské státní příslušnosti 27,5 % a ze žáků vietnamské státní příslušnosti 25,5 %. Ze žáků ruské státní příslušnosti se jich pak v Praze vzdělávaly téměř dvě třetiny (64,8 %). Naopak **nejmenší počet** ukrajinských a slovenských žáků byl v kraji Karlovarském (261, resp. 36), nejméně žáků vietnamské státní příslušnosti bylo v kraji Zlínském (31) a nejméně žáků z Ruska pak v kraji Pardubickém (pouze tři).

V relativním vyjádření však tvořili Ukrajinci **mezi žáky středních škol cizí státní příslušnosti** nejvyšší podíl v kraji Královéhradeckém (68,3 %), Slováci v kraji Zlínském (28 %), Vietnamci v kraji Karlovarském (36,4 %) a Rusové v Praze (9,3 %). Vztáhneme-li žáky těchto tří státních příslušností k **celkovému počtu žáků středních škol v daném kraji**, pak nejvyšší podíl tvořili Ukrajinci, Slováci i Rusové v Praze (3,2 %, resp. 0,9 %, resp. 0,6 %), Vietnamci v kraji Karlovarském (2,1 %).

Úvod

Střední vzdělávání rozvíjí v návaznosti na základní vzdělávání vědomosti, dovednosti a kompetence žáka a připravuje ho na další studium na vysokých a vyšších odborných školách, nebo na kvalifikovaný výkon povolání a pracovních činností. Střední vzdělávání má všeobecný nebo odborný charakter a je ukončeno maturitní zkouškou, výučním listem, nebo závěrečnou zkouškou. Uskutečňuje se v gymnáziu, ve středních odborných školách, středních odborných učilištích a v konzervatořích.

V této kapitole se budeme věnovat středním školám, do kterých nezahrnujeme konzervatoře. V těch lze získat středoškolské vzdělání s maturitou, ovšem završením celkové doby vzdělávání a složením absolutoria získává žák vyšší odborné vzdělání s titulem diplomovaný specialista (DiS.). Konzervatořím proto budeme věnovat samostatnou kapitolu 4. Na rozdíl od toho jsou do středních škol zahrnuta všechna gymnázia, tedy i s šestiletým a osmiletým oborem vzdělávání. Zde je třeba vzít na vědomí, že nižší ročníky víceletých gymnázií (konkrétně 1.-4. ročník osmiletého gymnázia a 1.-2. ročník šestiletého gymnázia) spadají ještě do povinné školní docházky¹.

3.1 Školy, žáci a učitelé celkem

Ve školním roce 2023/24 zajišťovalo středoškolské vzdělávání celkem **1 304 škol**.² Z těchto škol jich bylo 955 zřízeno veřejným zřizovatelem, dalších 304 soukromým a zbylých 45 škol církevním zřizovatelem. Téměř všechny nabízely denní formu vzdělávání (99,2 %) a 15,7 % (také) jinou formu vzdělávání. Ze soukromých škol nabízelo 29,3 % vzdělávání (i) v jiné formě než denní. Mezi církevními školami bylo takových škol 15,6 % a mezi veřejnými 11,4 %.

Školy může navštěvovat různý počet žáků a jedno ředitelství může spravovat i více než jedno pracoviště, více úrovní vzdělávání, resp. více druhů vzdělávání apod. Zajímavějším ukazatelem než počet škol proto většinou bývá **počet žáků**. Těch bylo ve školním roce 2023/24 celkem 484 758, podíl chlapců a dívek byl takřka vyrovnaný (49,5 % dívek a 50,5 % chlapců).

Naprostá většina žáků středních škol se vzdělávala v denní formě vzdělávání (96,8 %). Zároveň 82,1 % žáků středních škol navštěvovalo školy veřejného zřizovatele, 15,6 % žáků soukromé školy a 2,4 % církevní³. Zde je typické, že zatímco ve veřejných školách se vzdělávaly jinou než denní formou vzdělávání jen 1,4 % žáků, v soukromých školách to bylo 12,9 % a v církevních 2,8 %.

Pokud se jedná o **učitele** středních škol, pro účely této publikace uvádíme jejich přepočtené počty neboli počet plných úvazků učitelů. Těch bylo ve školním roce 2023/24 celkem 43 963,4. Z toho 8,8 % bylo věnováno nižšímu stupni víceletých gymnázií spadajících do povinné školní docházky. Poznamenejme, že celkový počet učitelů jakožto fyzických osob byl 52 409, což svědčí o tom, že řada učitelů měla zkrácený úvazek (např. na některé specifické předměty či praktickou výuku).

Z celkového počtu úvazků učitelů pak tři pětiny tvořily úvazky žen – učitelek (60,0 %). Jedná se již o nižší podíl, než jaký byl mezi úvazky učitelů škol mateřských (99,3 %) a základních (83,8 %).

Na jeden plný úvazek učitele na střední škole přitom připadalo v průměru 11,0 žáků a v jedné třídě bylo průměrně 23,2 žáků. Srovnáme-li tyto počty se situací v základních školách, pak počet žáků na jednu třídu byl v základních školách nižší (19,4 žáka), naopak počet žáků na jednoho učitele o něco vyšší (13,3 žáka).

¹ Podle mezinárodní klasifikace ISCED se takové vzdělávání nazývá nižší sekundární a v České republice se do něj započítává i 2. stupeň základních škol a 1.-4. ročník osmileté konzervatoře. Vyšší ročníky gymnázií a osmileté konzervatoře se řadí do vyššího sekundárního vzdělávání. To zahrnuje i veškeré střední vzdělávání, které již nespadá do povinné školní docházky (více viz zde: www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011)

² Školou je myšlen právní subjekt s jedním ředitelstvím, které může zahrnovat více odloučených pracovišť, jakož i více úrovní a druhů vzdělávání.

³ Připomeňme, že 96,5 % žáků základních škol navštěvovaly školy veřejného zřizovatele. U středních škol tak hrají soukromé školy mnohem větší úlohu než u škol základních.

Ve středních školách s veřejným zřizovatelem připadalo na jednu třídu o něco více žáků (23,9), než jak tomu bylo ve školách se soukromým zřizovatelem (19,8). Ve středních školách s církevním zřizovatelem však byl počet žáků na jednu třídu ještě vyšší (24,5). Počet žáků na jednoho učitele byl ve středních školách veřejného zřizovatele 10,7 žáka oproti 12,9 žáka ve školách se soukromým zřizovatelem a 12,1 žáka ve školách církevních. Vybraná výše uvedená zjištění uvádí tabulka 3.1.

Tab. 3.1 Střední školy - počet škol, žáků a učitelů celkem a dle zřizovatele školy (2023/24)

zřizovatel	školy		žáci		učitelé ¹⁾		žáků na 1 třídu	žáků na 1 učitele
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%		
veřejný	955	73,6	397 923	82,4	37 155	84,9	23,9	10,7
soukromý	304	22,9	75 423	15,2	5 863	12,9	19,8	12,9
církevní	45	3,5	11 412	2,4	945	2,2	24,5	12,1
celkem	1 304	100	484 758	100	43 963	100	23,2	11,0

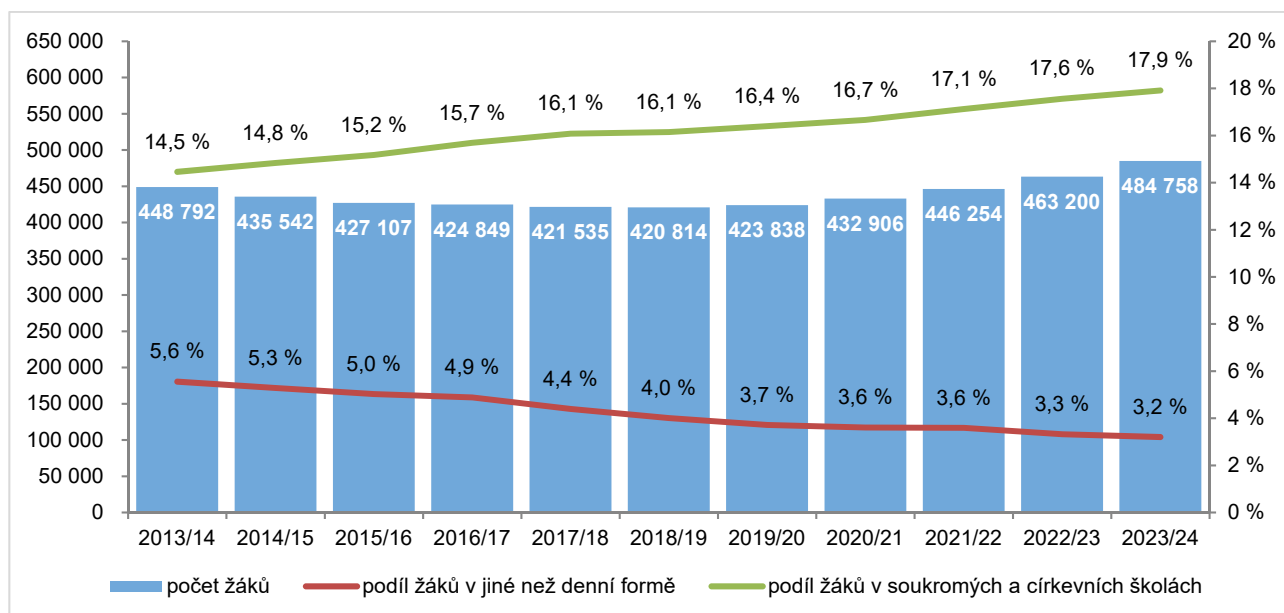
¹⁾ Učitelé jsou přepočtení na plně zaměstnané, neboli na počet plných úvazků.

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podívejme se nyní na **vývoj počtu žáků středních škol v čase** a připomeňme, že počet žáků v základních školách měl v posledních deseti letech vzestupnou tendenci. Zde lze poznamenat, že počet žáků středních škol naopak od školního roku 2013/14 do školního roku 2018/19 neustále klesal, a sice ze 470 754 žáků až na 420 814 žáků. V následujících pěti letech pak naopak stoupal a ve školním roce 2023/24 bylo v našich středních školách 484 758 žáků. Přitom růst počtu žáků byl rok od roku rychlejší a nárůst mezi posledními dvěma školními roky (tj. 2022/23 a 2023/24) byl nejvyšší (o 21 558 žáků, tj. 3 024 žáků, tj. o 4,7 %) a naopak mezi školními roky 2018/19 a 2019/20 nejnižší (o 0,7 %) – viz graf 3.1.

Růst počtu žáků byl ovlivněn tím, že se demografická vlna přelávala ze základních škol na střední. V posledních dvou školních rocích také na školách v České republice přibýly děti ukrajinských uprchlíků, což se však projevilo ve větší míře v počtu žáků základních škol než středních.

Graf 3.1 Střední školy – vývoj počtu žáků, podílu žáků v jiné než denní formě a podílu žáků ve školách s jiným než veřejným zřizovatelem

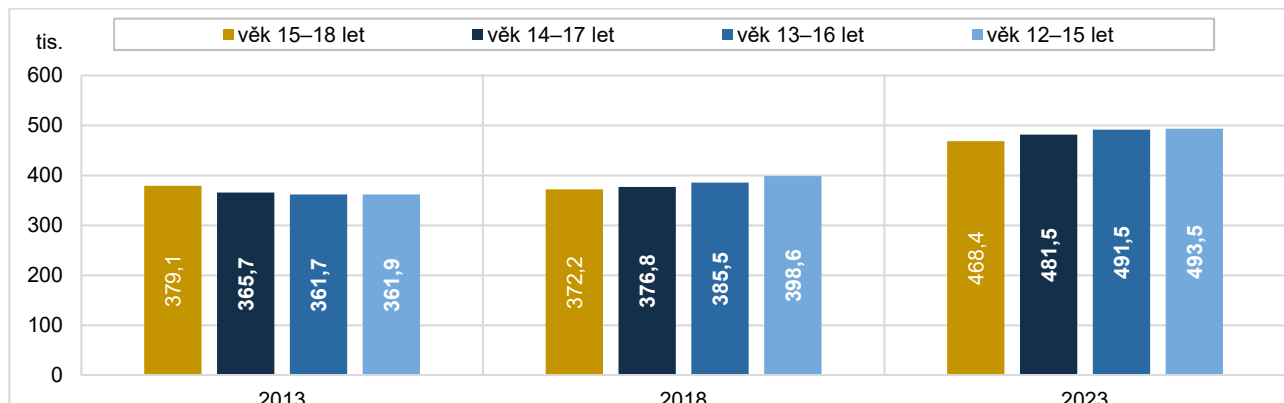

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Vzhledem k demografickému vývoji lze očekávat, že i v dalších letech počet žáků středních škol poroste – viz graf 3.2, kde oranžový sloupec značí počet obyvatel ČR ve věku obvyklém pro denní studium střední školy a následující tři modré sloupce počet obyvatel ČR o rok až tři mladších, kteří budou střední školy pravděpodobně

navštěvovat v nejbližších letech.⁴ Modré sloupce s údaji k 1. 7. 2023 tedy poukazují na očekávaný postupný růst žáků ve věku obvyklém pro studium střední školy ve školních rocích 2024/25 až 2026/27. Záleží však i na jiných faktorech, např. na míře migrace (aktuálně zejména mezi naší zemí a Ukrajinou).

Graf 3.2 Populační vývoj - počet obyvatel ČR uvedeného věku k 1. červenci vybraných roků

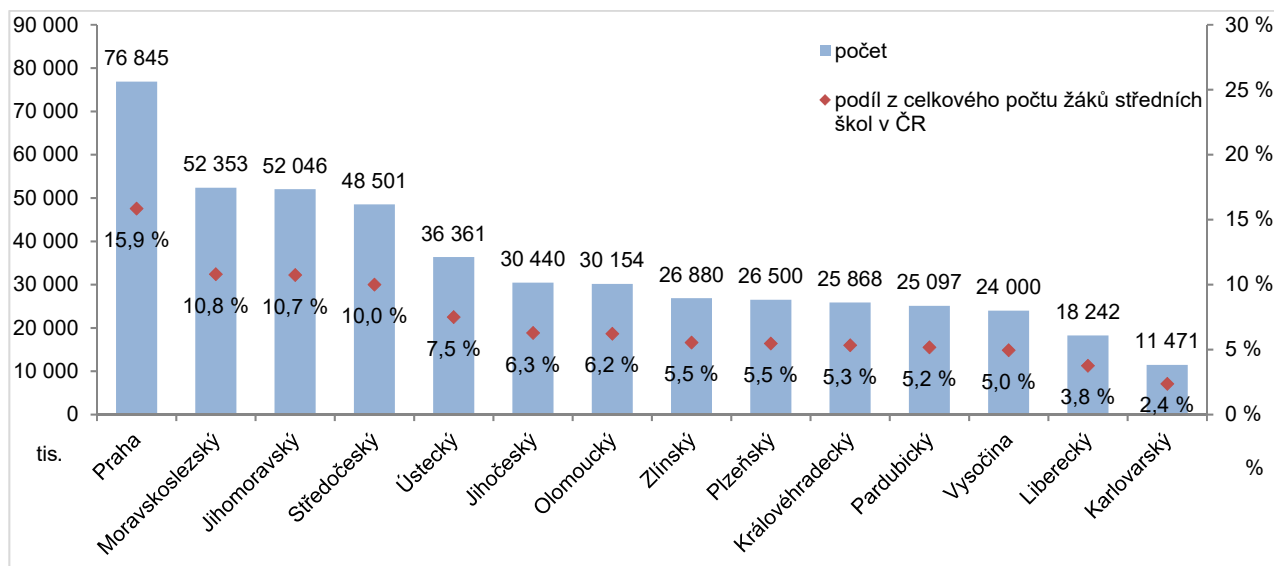

Zdroj: ČSÚ

Graf 3.1 výše také dokládá, že se za posledních deset let mírně zvýšil podíl žáků v soukromých a církevních školách, a sice ze 14,5 % na 17,9 %. Podíl žáků v jiné než denní formě vzdělávání se naopak snížil z 5,6 % ve školním roce 2013/14 na 3,2 % ve školním roce 2023/24.

Graf 3.3 pro doplnění uvádí, jaký počet žáků docházel ve školním roce 2023/24 do středních škol v jednotlivých krajích. Nejvyšší počet žáků se vzdělával ve středních školách v Praze (15,9 % z celku), více než desetina ze všech žáků také navštěvovala střední školy v kraji Moravskoslezském (10,8 %) a Jihomoravském (10,7 %), následuje kraj Středočeský (10,0 %). Naopak méně než 5 % ze všech žáků docházelo do středních škol v Karlovarském kraji (2,4 %) a v kraji Libereckém (3,8 %). V ostatních krajích se vzdělávalo mezi 5 % a 7,5 % z celkového počtu žáků středních škol v České republice.

Graf 3.3 Střední školy – počet a podíl žáků dle sídla školy (2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jelikož střední školy navštěvují také žáci v povinné školní docházce, týká se i jich možnost plnit si ji formou individuální výuky či v zahraničí či v zahraniční škole. Jedná se však spíše o okrajovou záležitost. **V zahraničí**

⁴ Doplníme, že kromě žáků s trvalým pobytem v ČR mohou střední školy navštěvovat i cizinci bez trvalého pobytu v ČR. Do počtu žáků středních škol se tedy též promítá míra migrace, kterou graf 3.2 nezachycuje.

či v zahraniční škole si ve školním roce 2023/24 plnilo povinnou školní docházku 80 žáků nižších ročníků gymnázií, což je 0,19 %. Z toho 37 jich bylo z pražských gymnázií. **Individuální vzdělávání** pak využili jen čtyři žáci, dva z pražského gymnázia a dva z gymnázia ve Středočeském kraji.

3.2 Žáci středních škol dle druhů a oborů vzdělávání

Střední vzdělání se dělí na několik druhů. **Střední vzdělávání** označuje (v denní formě) dvouleté vzdělávací programy ukončené závěrečnou zkouškou (bez získání výučního listu či maturitního vysvědčení). **Střední vzdělávání s výučním listem** zahrnuje (v denní formě) dvouleté nebo tříleté vzdělávací programy, jejichž úspěšným ukončením absolvent získává výuční list. **Středním vzděláváním s maturitní zkouškou** jsou označovány maturitní obory, ve kterých absolvent získává maturitní vysvědčení. Toto vzdělávání je realizováno ve dvou variantách. **Všeobecné** vzdělávání s maturitní zkouškou má neprofesní charakter vzdělávání a je určeno pro přípravu na další studium. Jedná se zpravidla o obory gymnázií. V současné době mají obory gymnázií dvojí podobu, a sice čtyřletou, do které odcházejí absolventi základních škol po úspěšném dokončení 9. ročníku, a víceletou (osmiletou a šestiletou) pro žáky z nižších ročníků základních škol (z 5., resp. 7. ročníku). Oproti tomu **odborné** vzdělávání s maturitní zkouškou má profesní charakter vzdělávání, je v délce čtyř let a ukončené maturitní zkouškou. Do středního vzdělávání dále zahrnujeme **nástavbové studium**, které trvá v denní formě dva roky a je zakončené maturitní zkouškou. Je určeno pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v délce tří let denní formy vzdělávání v oboru příbuzném tomu, v jakém chtějí složit maturitní zkoušku.

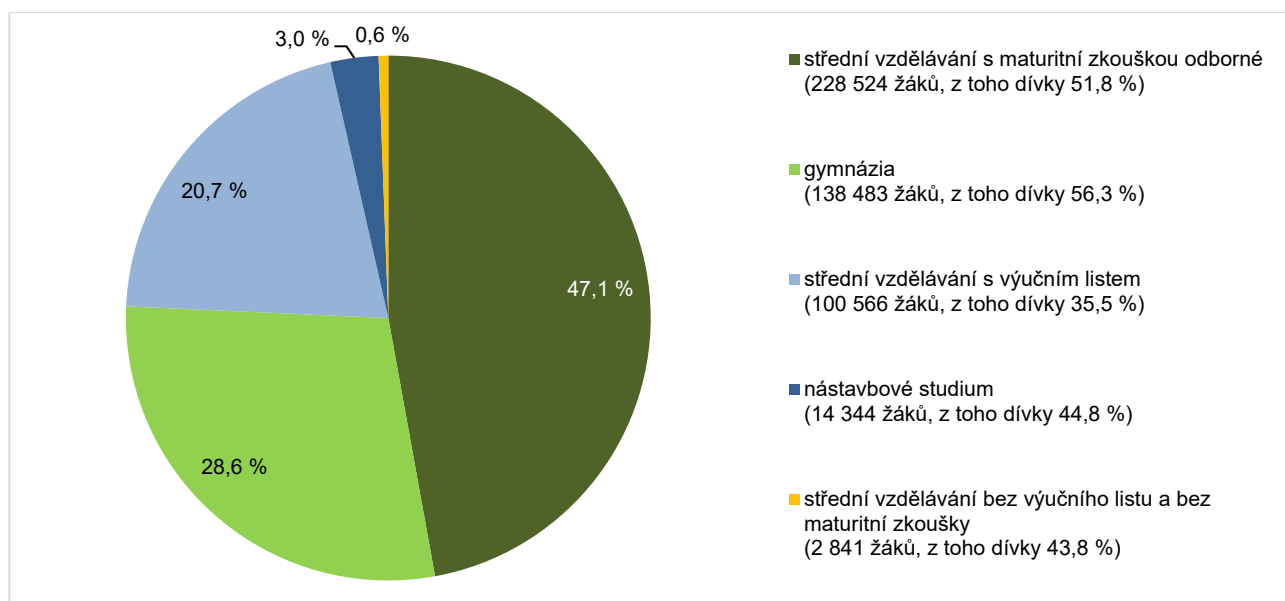
Kromě výše uvedeného spadá do středního vzdělávání též **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem**. Toto studium, které v denní formě trvá jeden až dva roky, je určeno pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo střední vzdělání s výučním listem v jiném oboru vzdělání. Obdobně je pak žákům k dispozici **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou**, které v denní formě trvá taktéž jeden až dva roky a je určené uchazečům, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou v jiném oboru. Pokud není uvedené jinak, započítáváme v této analýze i v tabulkách žáky zkráceného studia do celkového počtu žáků určitého druhu vzdělávání.

Z celkového počtu 1 304 škol jich ve školním roce 2023/24 celkem 996 nabízelo žákům **odborné** vzdělávání (bez nástavbového studia): 147 střední vzdělávání bez výučního listu a bez maturitní zkoušky, 503 střední odborné vzdělávání s výučním listem, 782 střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou. Celkem 257 škol nabízelo **nástavbové** studium a 380 **všeobecné** vzdělávání na gymnáziích. Řada škol tak nabízela více druhů vzdělávání.

V jiném pohledu lze říci, že počet škol nabízejících střední odborné vzdělávání s výučním listem čítal dohromady 503 škol a počet škol se vzděláváním vedoucím k **maturitní zkoušce** (bez zohlednění nástavbového studia) zahrnoval 1 094 škol.

Přejdeme k **počtu žáků vzdělávajících se v jednotlivých druzích vzdělávání**. Ve školním roce 2023/24 se nejvyšší podíl žáků vzdělával v oborech odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (47,1 %), dále pak v gymnáziích (28,6 %) a pětina žáků se také účastnila odborného vzdělávání s výučním listem (20,7 %). Nástavbové studium se týkalo již jen 3,0 % žáků a střední vzdělávání bez výučního listu a bez maturity 0,6 % žáků – viz graf 3.4.⁵

⁵ Česká republika má ve srovnání s jinými zeměmi EU jeden z nejvyšších podílů žáků v odborném vzdělávání. Zejména však učňovské obory nejsou příliš atraktivní a vzdělává se v nich velký podíl žáků z horších socioekonomických poměrů (viz <https://idea.cerge-ei.cz/zpravy/spolecansky-status-ucnovskeho-vzdelavani-v-ceske-republice>). Tito žáci si pak mohou doplnit maturitu v nástavbovém studiu. Nástavbové studium však zaznamenává dle dat Cermatu ze všech druhů vzdělávání nejnižší úspěšnost složení závěrečné zkoušky, viz zde: https://data.ceremat.cz/files/files/2022/MZ/MZ13-22_DIDAKTICKE_TESTY_signalni_vysledky.pdf. Odborníci tak vedou debatu o tom, jak zajistit rovné šance pro všechny a v jakém věku by mělo docházet k selekci vzdělávací (a potažmo profesní) dráhy žáků.

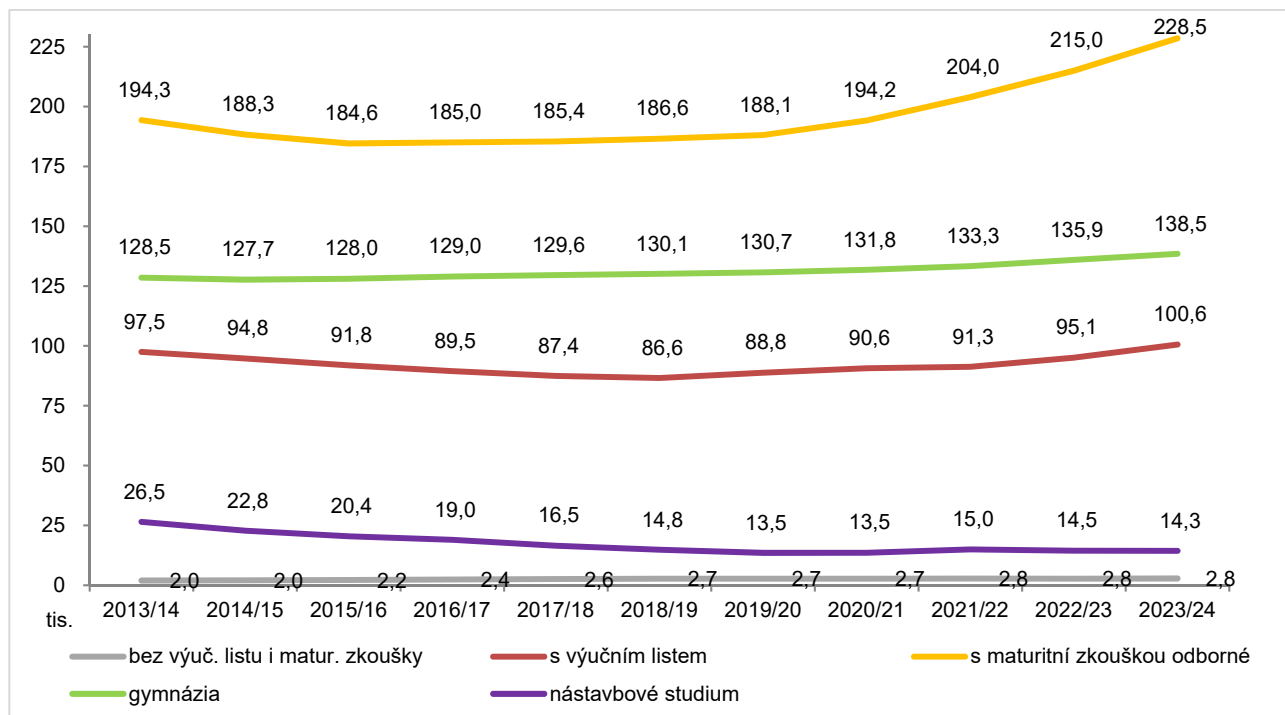
Graf 3.4 Střední školy – podíly žáků v jednotlivých druzích vzdělávání (2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V grafu 3.4 je také uveden podíl dívek mezi žáky jednotlivých druhů vzdělávání. Zde si lze všimnout, že mezi žáky gymnázií tvořily ve školním roce 2023/24 dívky bezmála tři pětiny (56,3 %) a nadpoloviční byl jejich podíl i mezi žáky odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (51,8 %). Naproti tomu mezi žáky odborného vzdělávání s výučním listem byla dívek jen cca třetina (35,5 %) a mezi žáky nástavbového studia tvořily dívky 43,8 %. Z uvedených podílů je zároveň zřejmé, že pakliže se dívky rozhodnou vzdělávat v některém oboru s výučním listem, tak si poté častěji než chlapci doplňují vzdělání do maturitní zkoušky v rámci nástavbového studia.

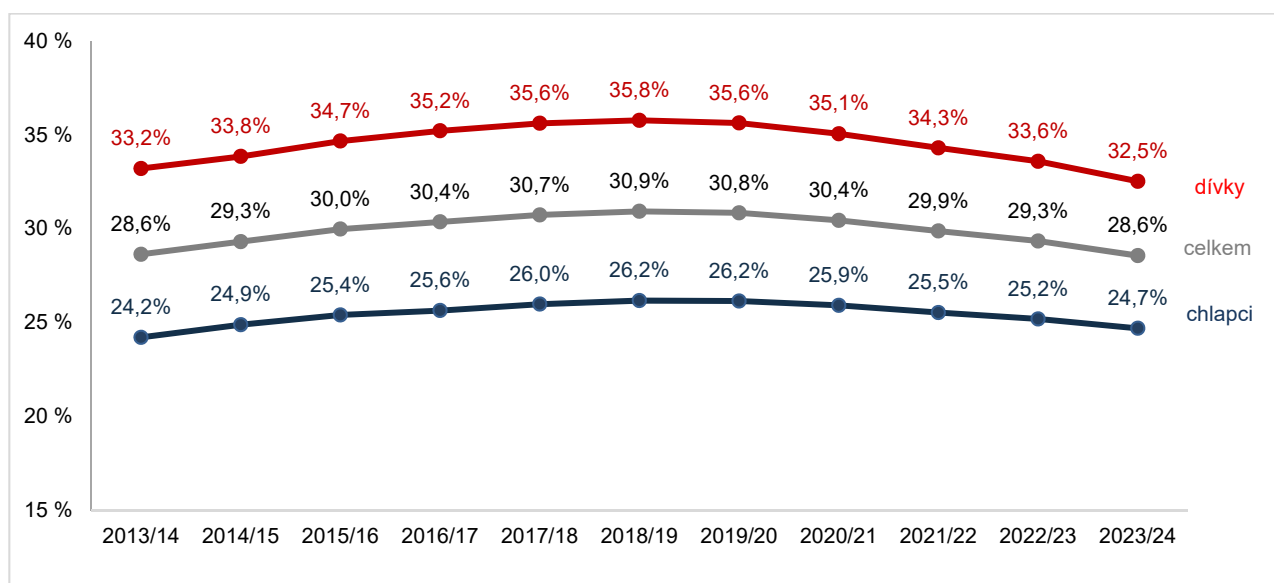
Pokud se jedná o **vývoj v čase**, spolu s celkovým počtem žáků ve středních školách klesal v období mezi školními roky 2013/14 a 2018/19 též počet žáků odborného vzdělávání s výučním listem (o 11,2 %) a mezi školními roky 2013/14 až 2015/16 též počet žáků odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (o 5,0 %). V následujících letech poslední dekády naopak zaznamenaly tyto druhy vzdělávání růst počtu žáků. Počet žáků středního odborného vzdělávání s výučním listem se mezi školními roky 2018/19 a 2023/24 zvýšil o 16,1 % a počet žáků středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou se mezi školními roky 2015/16 a 2023/24 zvýšil o 13,8 %. Počet žáků nástavbového studia naopak klesal až do školního roku 2019/20 (celkem se snížil o 48,9 %), poté se během dvou let zvýšil na 15 % a během dalších dvou let naopak snížil na 14,3 %. Počet žáků ve vzdělávání vedoucí pouze k závěrečné zkoušce (tedy bez udělení výučního listu či maturitního vysvědčení) téměř setrvale stoupal a celkově se za 10 let zvýšil o 44,6 %, a sice z 1 965 žáků na 2 841 žáků. Nejstabilnější v čase byl počet žáků gymnázií, který se zvyšoval od školního roku 2014/15 soustavně. Za tuto dobu se zvýšil o 8,5 %. Jak již však bylo v této publikaci uvedeno, kapacity gymnázií jsou limitované vládní strategií a dlouhodobými záměry krajských úřadů. Proto se z populačně silných ročníků dostává na gymnázia menší podíl dětí než z těch populačně slabších. Více viz graf 3.5.

Graf 3.5 Střední školy – vývoj počtu žáků v různých druzích vzdělávání (2013/14 – 2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

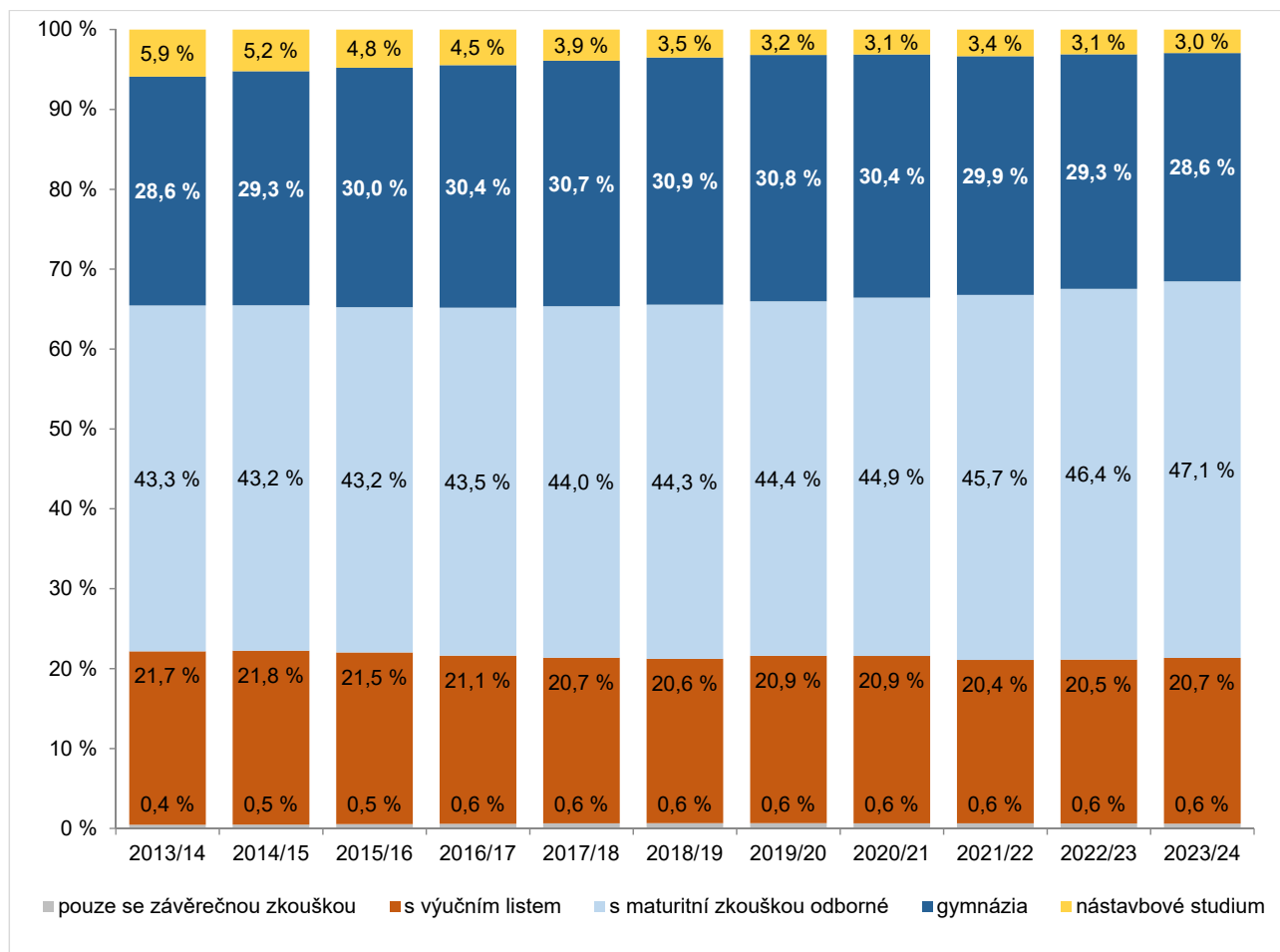
V jiném pohledu lze konstatovat, že podíl žáků gymnázií ze všech žáků středních škol v prvních pěti letech posledního desetiletí postupně stoupal (z 28,6 % na 30,9 %), v následujících pěti školních rocích naopak mírně poklesl (z 30,9 % na 28,6 %). Mezi chlapci - středoškoláky byl přitom podíl žáků gymnázií ve všech sledovaných rocích nižší, než jak tomu bylo mezi dívkami. V letech 2016/17 až 2018/19 rozdíl dosahoval 9,6 procentního bodu, poté se rozdíl mezi chlapci a dívkami postupně snižoval na 7,8 p.b. ve školním roce 2023/24. Jak celkový ukazatel, tak i dílčí za dívky a chlapce však vykazují stejný rostoucí trend v prvních pěti letech poslední dekády a naopak klesající trend v té druhé polovině poslední dekády. Ve srovnání s grafem 3.1 výše lze konstatovat, že podíl žáků v gymnáziích rostl v době, kdy celkový počet žáků na středních školách klesal, a naopak klesal v době, kdy celkový počet žáků na středních školách rostl – viz graf 3.6.

Graf 3.6 Střední školy – podíl žáků gymnázií ze všech žáků středních škol celkem a dle pohlaví (2013/14 – 2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíl žáků v odborném vzdělávání s výučním listem se mezi školními roky 2013/14 a 2023/24 držel na cca pětinové úrovni (tj. mezi 20,4 % a 21,8 %). Podíl žáků odborného vzdělávání s maturitní zkouškou činil v prvních třech školních rocích v posledním desetiletí 43,3 %, resp. 43,2 %, poté až do školního roku 2023/24 mírně stoupal (celkově ze 43,2 % na 47,1 %). Podíl žáků nástavbového studia postupně klesal, a sice z 5,9 % ve školním roce 2013/14 na 3,0 % ve školním roce 2023/24 (pouze ve školním roce 2021/22 byl jednorázově vyšší než ve dvou předchozích). Nakonec podíl žáků ve vzdělávání zakončeném pouze vysvědčením bez získání výučního listu či maturitní zkoušky v prvních pěti letech posledního desetiletí mírně stoupal (z 0,44 % na 0,65 %), v dalších čtyřech letech naopak postupně nepatrně klesal (z 0,65 % na 0,59 %).

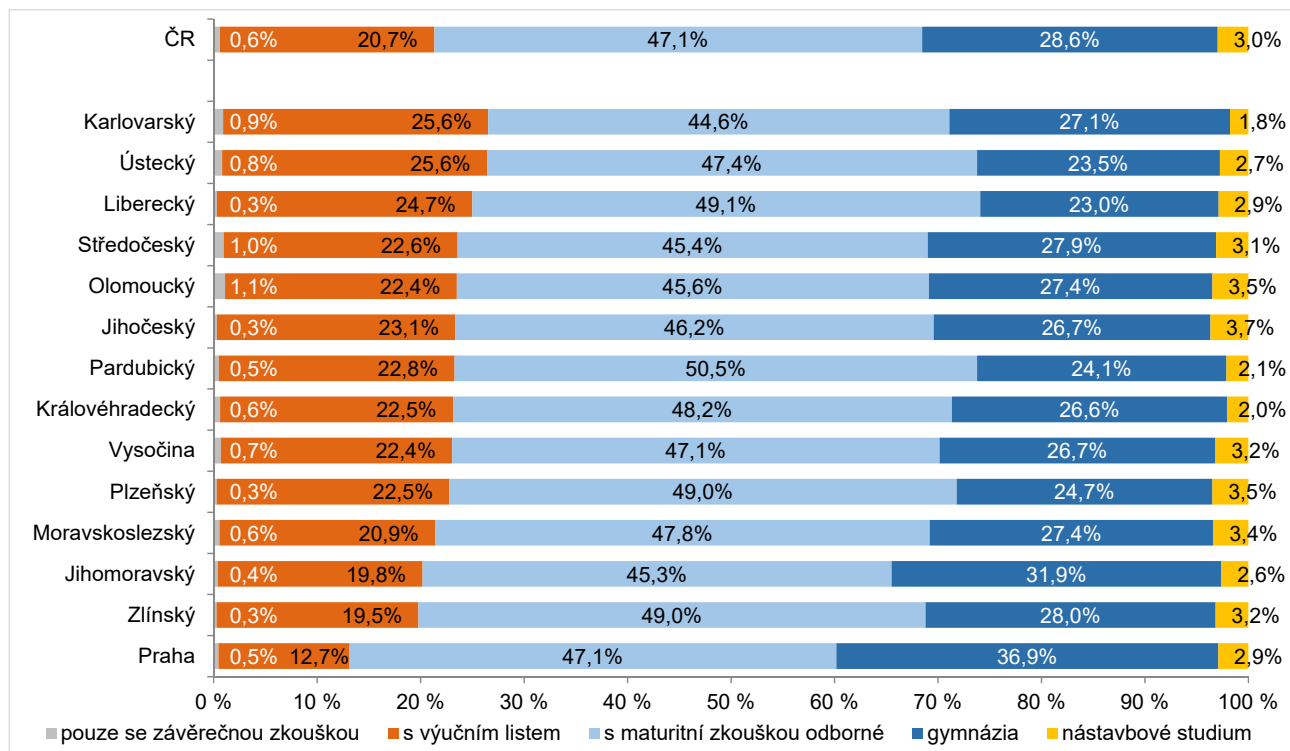
Graf 3.7 Střední školy – podíl žáků středních škol v jednotlivých druzích vzdělávání (2013/14 – 2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

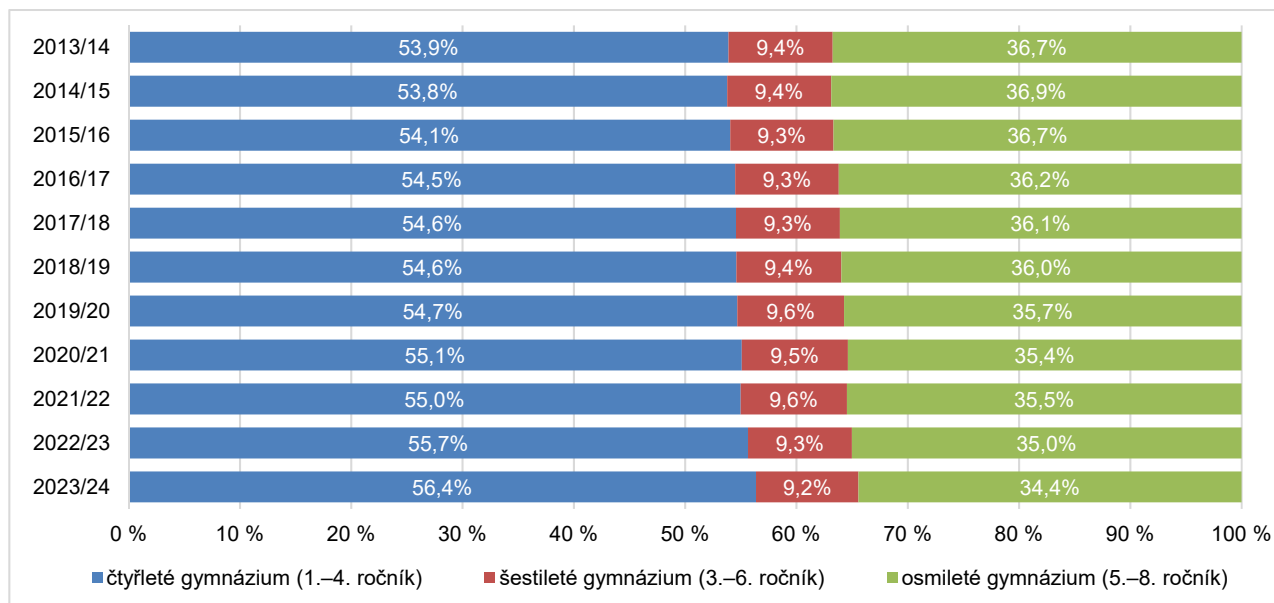
Srovnáme-li situaci ve školním roce 2023/24 v jednotlivých krajích, pak lze konstatovat, že nejvyšší podíl žáků ve středním vzdělávání bez maturitní zkoušky (tj. max. s výučním listem) zaznamenal kraj Karlovarský (26,5 %) a Ústecký (oba kraje 26,4 %). Naopak v Praze byl tento podíl nejnižší (13,1 %). V Praze byl mezi středoškoláky naopak ze všech krajů nejvyšší podíl žáků gymnázií (36,9 %) a nadprůměrný byl i v Jihomoravském kraji (31,9 %). Nejnižší podíl žáků gymnázií zaznamenal kraj Liberecký (23,0 %) a Ústecký (23,5 %). Doplňme, že srovnání je činěno dle sídla školy a nikoliv dle bydliště studentů. Např. v Praze se vzdělává též spousta žáků s trvalým pobytem ve Středočeském kraji.

Graf 3.8 Střední školy – podíl žáků různého druhu vzdělávání v ČR celkem a dle kraje, ve kterém školy sídlí (2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, gymnázia je možné studovat v rámci osmiletého, šestiletého či čtyřletého programu. Pokud odhlédneme od žáků plnících si na gymnáziích povinnou školní docházku, pak ze žáků ve vyšším stupni gymnázia (tj. ve čtyřech ročnících před složením maturitní zkoušky) bylo ve školním roce 2023/24 celkem 56,4 % zapsány ve čtyřletém gymnáziu, 9,2 % v šestiletém a 34,4 % v osmiletém. Jak je dále z grafu 3.9 zřejmé, podíl žáků, kteří navštěvují víceletá gymnázia, ze všech žáků vyššího stupně gymnázia (tj. včetně čtyřletého), se v čase příliš nemění, resp. se jen velmi pozvolna zvyšuje podíl žáků ve čtyřletém gymnáziu na úkor žáků, kteří navštěvují vyšší stupeň víceletých gymnázií (za 10 let o 2,5 p.b.).

Graf 3.9 Gymnázia – rozložení žáků vyššího stupně gymnázia dle oboru gymnázií

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

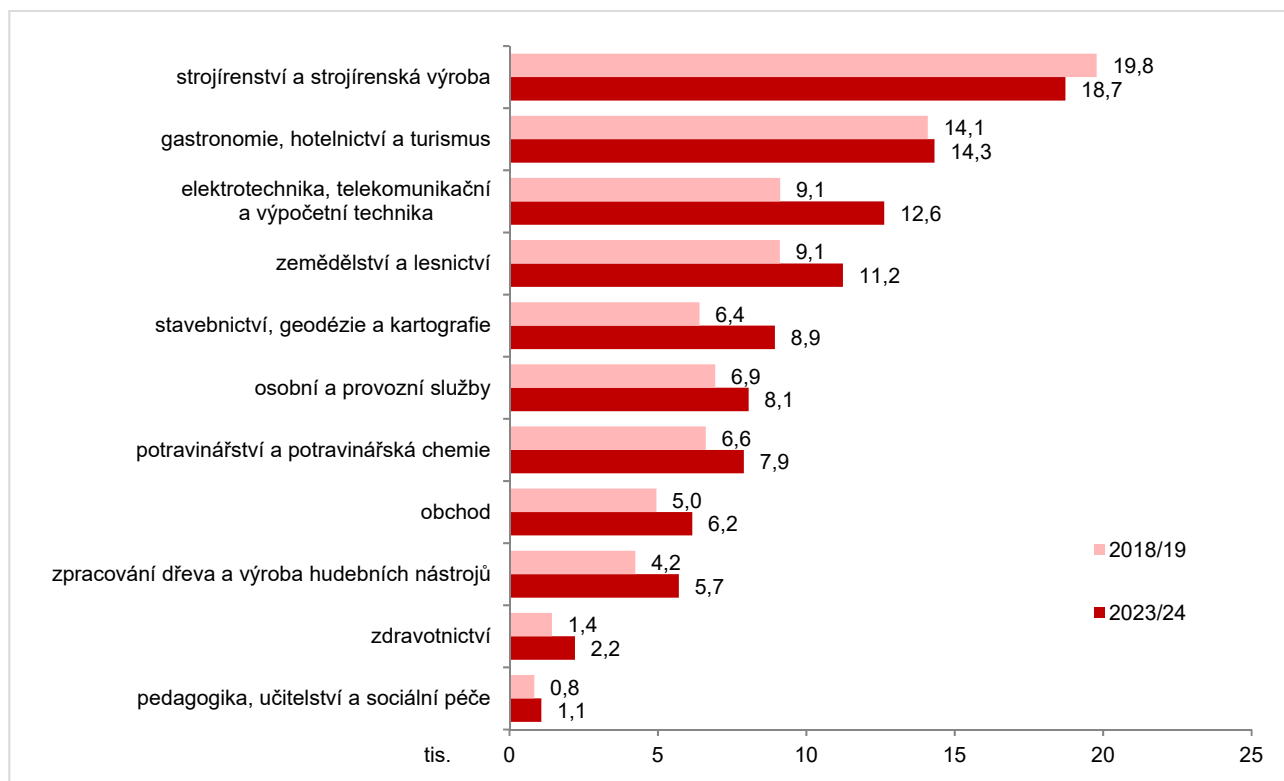
Mezi žáky v nižších ročnících víceletých gymnázií spadajících do povinné školní docházky bylo ve školním roce 2023/24 přítom 52,9 % dívek. Genderové složení bylo tedy poměrně vyrovnané. Ve vyšším stupni gymnázia však již dívky tvořily tři pětiny z celku (58,6 %). Po ukončení povinné školní docházky na základní škole tak do gymnázií odcházejí ve větší míře dívky než chlapci.

V rámci středního odborného vzdělávání s výučním listem, s maturitní zkouškou či nástavbového studia se mohou navíc žáci vzdělávat **v různých oborech**, které jsou pro účely statistik uspořádány do skupin dle Klasifikace kmenových oborů vzdělávání (KKOV)⁶. Zde je dobré upozornit, že dne 30. června 2010 bylo ve Sbírce zákonů zveřejněno nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, které nahradilo původní nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Školský zákon zakotvil zásadní změnu v oblasti vzdělávacích programů, kdy byl postupně zredukován počet původních oborů vzdělání a pro nově koncipované, komplexnější obory vzdělání, byly Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy postupně vydány rámcové vzdělávací programy, podle kterých si jednotlivé školy zpracovávají své školní vzdělávací programy.⁷

V tabulkové části této publikace jsou k dispozici údaje o počtech žáků jednotlivých skupin oborů vzdělávání v desetileté časové řadě, tedy od školního roku 2013/14. Pro nástin vývoje počtu žáků v různých skupinách oborů jsme však zvolili porovnání se stavem před pěti lety, nikoliv před deseti.

Graf 3.10 uvádí počty žáků (v tisících), kteří se vzdělávali v různých oborech **středního odborného vzdělávání s výučním listem**. Zahrnuje pouze skupiny oborů, ve kterých se ve školním roce 2023/24 vzdělávalo více než 1 000 žáků.

Graf 3.10 Střední odborné školy s výučním listem – žáci dle skupin oborů vzdělávání
(pouze skupiny oborů s více než 1 000 žáků ve školním roce 2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

⁶ více o této klasifikaci viz zde: www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_kmenovych_oboru_vzdelani_kkov

⁷ Nové nařízení vlády č. 211/2010 Sb. nahrazuje dosavadní právní úpravu, obsaženou v nařízení vlády č. 689/2004 Sb., a současně zohledňuje změny v soustavě oborů vzdělání vyvolané realizací čtvrté, závěrečné etapy kurikulární reformy vzdělávací soustavy.

V počtu žáků vedly ve školních rocích 2018/19 i 2023/24 skupiny oborů z oblasti **strojírenství a strojírenské výroby** (s 19 784 žáky ve školním roce 2018/19 a s 18 730 žáky ve školním roce 2023/24) a dále **gastronomie, hotelnictví a turismus** (se 14 095 žáky ve školním roce 2018/19 a 14 323 žáky ve školním roce 2023/24). Přitom skupina strojírenských oborů je jediná ze zobrazených v grafu, která ve školním roce 2023/24 zaznamenala méně žáků než ve školním roce 2018/19 (o 5,3 %)⁸. V ostatních skupinách oborů uvedených v grafu se naopak počet žáků zvýšil. Pokud sledujeme nárůst v procentech, pak nejvýrazněji za posledních pět let vzrostl počet žáků v oborech **zdravotnických** (o 53,8 %), v oborech z oblasti **stavebnictví, geodézie a kartografie** (o 39,6 %) a **elektrotechniky, telekomunikační a výpočetní techniky** (o 38,5 %).

Počet žáků ve skupinách oborů elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika se přitom v absolutním vyjádření zvýšil o 3 509 žáků, což je ze skupin oborů uvedených v grafu výrazně nejvíce. Následuje skupina oborů stavebnictví, geodézie a kartografie, ve které se počet žáků zvýšil o 2 538 a zemědělství a lesnictví s navýšením o 2 125 žáků.⁹

Graf 3.11 dále zahrnuje obory **středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou** a porovnává počet žáků těchto oborů ve školních rocích 2018/19 a 2023/24 (uvedeno v tisících). Uvádí pouze skupiny oborů s více než pěti tisíci žáky ve školním roce 2023/24.

Ve školním roce 2023/24 se mezi pět nejnavštěvovanějších skupin oborů řadila ekonomika a administrativa (34 955 žáků), s velkým propadem pak informatické obory (19 048 žáků), obecně odborná příprava (18 992 žáků), zdravotnictví (17 374 žáků) a elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (17 023 žáků). Ostatní obory čítaly méně než 16 000 žáků, mezi nimi též pedagogika, učitelství a sociální práce (15 571) či strojírenství a strojírenská výroba (14 694).

Ze skupin oborů uvedených v grafu se oproti školnímu roku 2018/19 přitom v absolutním vyjádření nejvíce zvýšil počet žáků v oborech z oblasti ekonomiky a administrativy (o 7 187), které zároveň v uplynulém školním roce studoval nejvyšší počet žáků. V relativním vyjádření se nejvíce navýšil počet žáků speciálních a interdisciplinárních oborů (o 46,2 %), ve kterých se naopak vzdělával nejmenší počet žáků. Druhý nejvyšší relativní nárůst zaznamenaly obory z oblasti stavebnictví, geodézie a kartografie, a to o 35,5 %, více než 30% byl též u skupin oborů z oblasti zemědělství a lesnictví, zdravotnictví a informatiky.

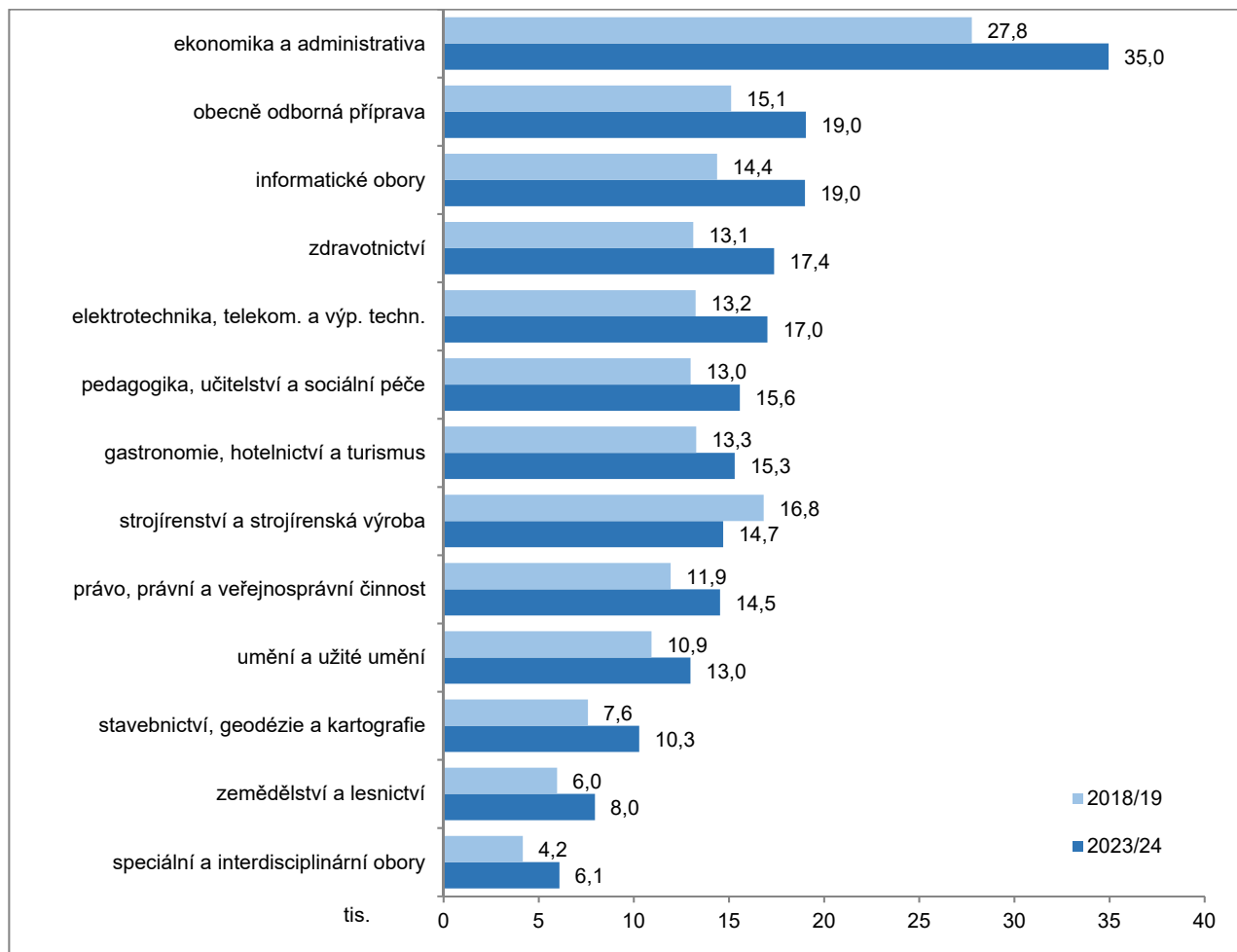
Druhý nejvyšší absolutní nárůst zaznamenaly informatické obory (4 613) a třetí zdravotnické obory (4 247). V ostatních skupinách oborů se počet žáků zvýšil o méně než 4 000 žáky, nebo dokonce snížil – to ovšem platí pouze pro strojírenské obory, ve kterých ubylo o 2 134 žáků, tedy o 12,7 %. I u tohoto oboru však je možné říci, že mezi posledními uplynulými školními roky počet žáků stoupl, a sice o 3,7 %. V předcházejících pěti letech soustavně klesal.

⁸ Ze skupin oborů s méně než 1 000 žáky ve školním roce 2023/24 zaznamenaly pokles počtu žáků ještě skupiny oborů kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů (o 50 %), hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárnictví (o 39,1 %), a umění a užité umění (o 1,9%).

⁹ Možno srovnat s mírou nezaměstnanosti absolventů skupin oborů s výučním listem, viz zde:

<https://infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/5-1-05/Nezamestnanost-absolventu-skupiny-oboru-vzdelani/12>

Graf 3.11 Střední odborné školy s maturitní zkouškou – žáci dle skupin oborů vzdělávání
(pouze skupiny oborů s více než 5 000 žáky ve školním roce 2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

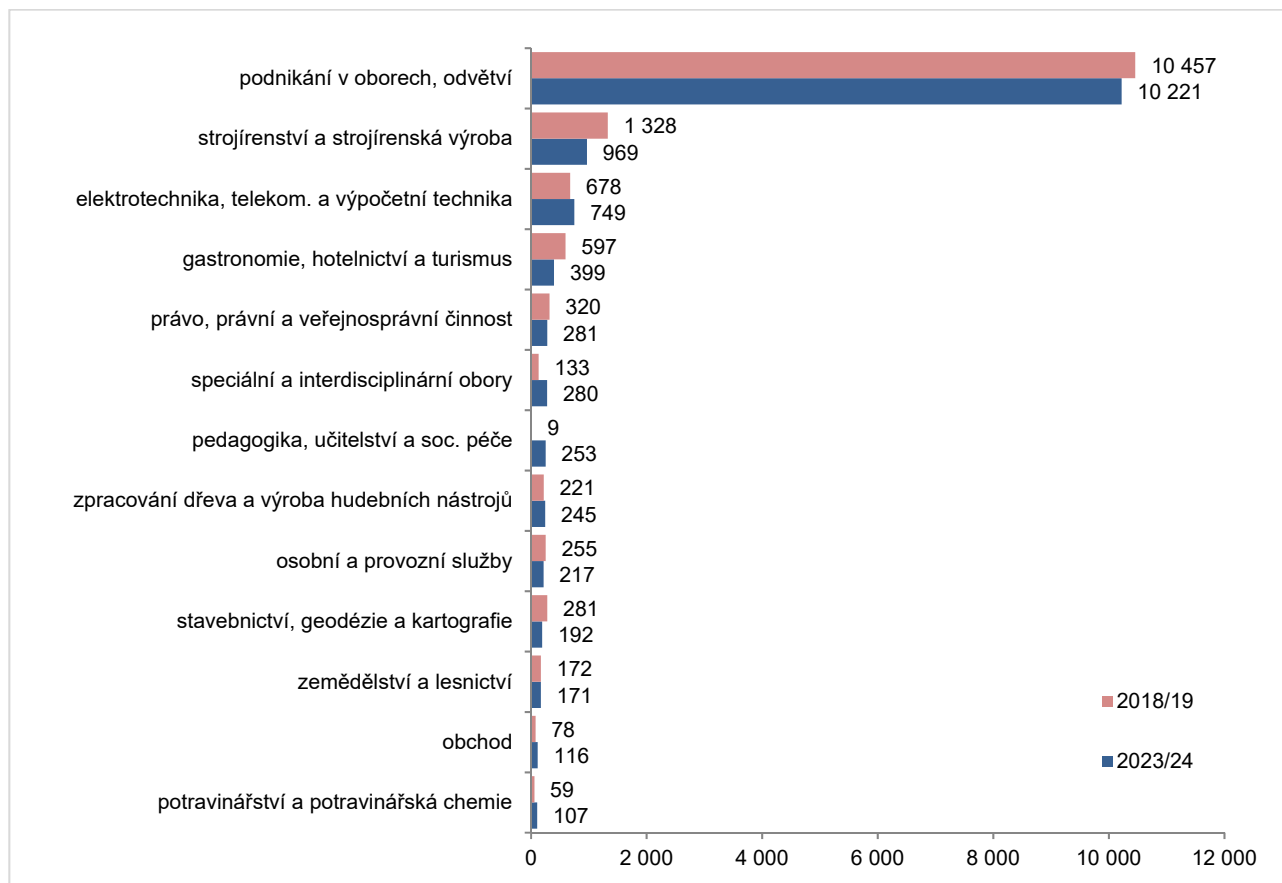
Srovnáme-li nejnavštěvovanější obory vzdělávání s výučním listem a maturitní zkouškou, lze si všimnout, že u obou se ve školním roce 2023/24 mezi pět nejčastěji navštěvovaných skupin oborů řadila elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (třetí, resp. pátá v žebříčku dle počtu žáků). Jinak se tyto dvě skupiny žáků v preferencích odlišují. Zatímco žáci v *učebních oborech* dávají přednost strojírenství (nejčastěji navštěvované obory), gastronomii a hotelnictví (druhé nejčastěji navštěvované), zemědělství a lesnictví (čtvrté) a stavebnictví, geodézii a kartografii (páté), u žáků *středního odborného vzdělávání s maturitou* se gastronomie a hotelnictví řadí na sedmé místo, strojírenství na osmé místo a ještě dále v žebříčku si stojí stavebnictví, geodézii a kartografii (11. místo) a zemědělství a lesnictví (12. místo). Mezi pěti nejčastěji studovanými je však mj. zdravotnictví, které zaujalo u žáků učebních oborů až desáté místo.

Z minulých let přitom dále pokračuje trend, že v obou druzích vzdělávání se výrazně zvyšuje počet žáků ve skupině oborů zdravotnických. Stejně tomu bylo i u vyšších odborných škol (podrobněji viz dále v této publikaci), ale též vysokých škol (viz publikace *Studenti a absolventi vysokých škol v ČR*).

Graf 3.12 nakonec ukazuje počty žáků nástavbového studia dle jednotlivých skupin oborů vzdělávání. Znázorňuje přitom pouze obory, ve kterých se ve školním roce 2023/24 vzdělávalo více než 100 žáků.

Graf 3.12 Nástavbové studium – žáci dle skupin oborů vzdělávání
(pouze skupiny oborů s více než 100 žáků ve školním roce 2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak je patrné, v obou sledovaných školních rocích se s velkým předstihem nejvíce žáků vzdělávalo ve skupinách oborů **podnikání v oborech, odvětví**¹⁰ (10 457 ve školním roce 2018/19 a 10 221 ve školním roce 2023/24). Již podstatně méně žáků se ve sledovaných rocích vzdělávalo v oborech **strojírenství a strojírenská výroba** (1 328 žáků ve školním roce 2018/19 a 969 ve školním roce 2023/24), **elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika** (678 žáků ve školním roce 2018/19 a 749 ve školním roce 2023/24), **gastronomie, hotelnictví a turismus** (597 žáků ve školním roce 2018/19 a 399 ve školním roce 2023/24), **právo, právní a veřejnosprávní činnost** (320 žáků ve školním roce 2018/19 a 281 ve školním roce 2023/24) a ve **speciálních a interdisciplinárních oborech** (133 žáků ve školním roce 2018/19 a 280 ve školním roce 2023/24). Více než 250 žáků zaznamenaly ještě **pedagogické obory** (253).

Podíváme-li se na vývoj za pět let, pak jsou v grafu výše skupiny oborů, u kterých došlo k **navýšení** počtu žáků nástavbového studia. Mezi ně patří **pedagogika, učitelství a sociální péče** (počet žáků se zvýšil z 9 na 253), **speciální a interdisciplinární obory** (navýšení o 110,5 %), **potravinářství a potravinářská chemie** (o 81,4 %), **obchod** (o 48,7 %), **doprava a spoje** (o 48,6 %), **umění a užitě umění** (o 43,9 %), **zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů** (o 10,9 %) a **elektrotechnika a telekomunikační a výpočetní technika** (o 10,5 %).

V ostatních skupinách oborů uvedených v grafu došlo za pět let naopak k **úbytku** počtu žáků, přičemž o více než o pětinu poklesl počet žáků v oborech spadajících pod **technickou chemii, chemii silikátů** (o 47,4 %), **gastronomii, hotelnictví a turismus** (33,2 %), **stavebnictví, geodézii a kartografii** (o 31,7 %) a **strojírenství a strojírenskou výrobu** (o 27 %).

¹⁰ Zahrnuje podnikání, administrativu, ekonomiku a management různých odvětví.

3.3 Žáci středních škol dle zdravotního postižení a integrace

V oblasti vzdělávání se používá pojem „žáci se speciálními vzdělávacími potřebami“. Tam se vedle žáků se zdravotním postižením řadí též žáci se zdravotním znevýhodněním (tj. zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování) a se sociálním znevýhodněním (často jimi bývají žáci z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou či žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu) - viz § 16 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.). Vzhledem k dostupnosti dat v časové řadě se však v této analýze omezíme na kategorii žáků se zdravotním postižením.

Žáci se zdravotním postižením jsou žáci s postižením mentálním, sluchovým, se závažnými vadami řeči, s postižením tělesným, se závažnými vývojovými poruchami učení a chování a s poruchami autistického spektra, příp. žáci s více vadami¹¹. Ti mohou být individuálně integrováni do běžných tříd, zařazeni do speciálních tříd na běžných školách, nebo navštěvovat školy zaměřené primárně na výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (tj. školy pouze se speciálními třídami).

Než přejdeme k prezentaci statistik, je dobré uvést, že sledování vývoje počtu žáků s (daným) postižením má svá úskalí. Ve sledovaném období mohlo kromě změn ve sledování statistik dojít ke změně diagnostiky onemocnění a zejména pak k rozšíření diagnostických kritérií, díky kterým lze přesněji a lépe žáky s postižením kategorizovat a poskytnout jim potřebnou podporu. Kromě toho se zvyšuje informovanost odborníků i laiků co se poruch autistického spektra a vývojových poruch týče a zvyšuje se tedy šance, že se žákovi určí diagnóza a nabídne podpora. Dle aktuálně nabízené podpory se také více či méně rodin rozhodne nechat dítě vyšetřit a určit diagnózu. To vše může vykazování žáků s postižením ovlivnit.

Mezi školními roky 2013/14 a 2023/24 přibýlo ve středních školách žáků s diagnostikovaným zdravotním postižením o 49,7 % (ve srovnání s tím žáků středních škol bylo ve školním roce 2023/24 o 8,0 % více než ve školním roce 2013/14).¹²

Oproti předchozímu školnímu roku žáků s postižením přitom přibýlo o 10,6 % a nárůst všech žáků středních škol byl o 4,7 %. Více než desetinový nárůst počtu žáků s postižením byl zaznamenán i mezi předešlymi dvěma školními roky (2021/22 a 2022/23).

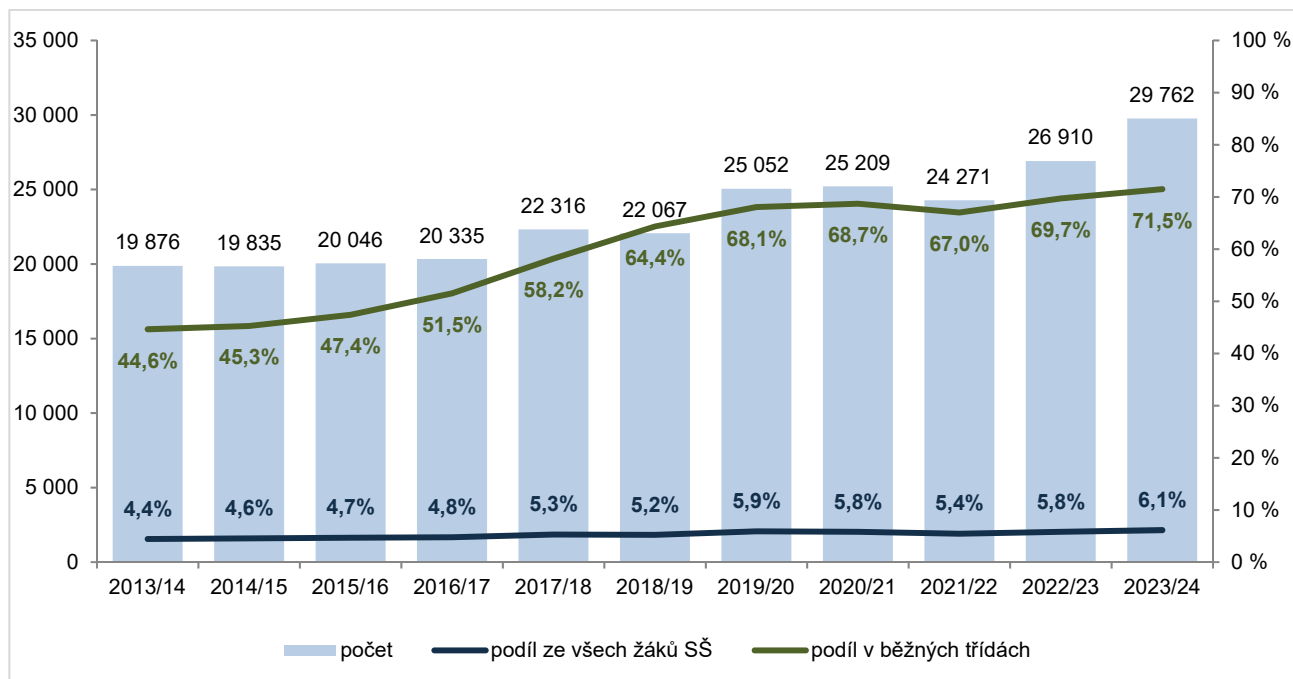
Celkově se za sledované období zvýšil podíl žáků s diagnostikovaným postižením ze všech žáků středních škol ze 4,4 % ve školním roce 2013/14 na 6,1 % ve školním roce 2023/24 – viz graf 3.13. Tento podíl od školního roku 2013/14 do školního roku 2017/18 soustavně stoupal, poté začal kolísat. Nejvyšší byl tento podíl ve školním roce 2019/20, a sice 5,9 %, za další dva školní roky pak poklesl na 5,4 %, ve školním roce 2022/23 se zvýšil na 5,8 % a poté dosáhl 6,1 % ve školním roce 2023/24.

Při porovnání se situací v základních školách lze konstatovat, že podíl žáků se zdravotním postižením byl ve školním roce 2023/24 v základních školách výrazně vyšší (12,3 % oproti 6,1 %). To může být ovlivněné skutečností, že základní vzdělávání je na rozdíl od středního povinné pro všechny děti bez rozdílu. Svou úlohu však mohou sehrát i případné rozdíly v nárocích na různé formy podpory na jednotlivých úrovních vzdělávání, příp. jejich kompetence a subjektivně vnímaná potřeba je využívat. V obou stupních vzdělávání se však za poslední dva roky podíl žáků s diagnostikovaným postižením zvýšil (u žáků základních škol z 11,6 % ve školním roce 2021/22 na 12,3 % ve školním roce 2023/24, ve školním roce 2020/21 činil 11,9 %).

¹¹ Za postižené více vadami se považuje dítě se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpůrných opatření ve vyšších stupních podpory.

¹² Stejně jako u nižších úrovní vzdělávání, i zde může velkou lohu hrát míra podpory. Je-li žákům s určitým druhem postižení přiznávána podpora (finanční, personální), pak je větší pravděpodobnost, že se dotyční rozhodnou zajít k odborníkovi a nechají žákům danou diagnózu potvrdit.

Graf 3.13 Střední školy – počet a podíl žáků se zdravotním postižením, integrace do běžných tříd

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Mezi školními roky 2013/14 a 2020/21 se výrazně zvýšil podíl žáků se zdravotním postižením **integrováných do běžných tříd**, a sice ze 44,6 % na 68,7 %. Ve školním roce 2021/22 došlo k mírnému poklesu na 67,0 %, poté však znovu rostl a ve školním roce 2023/24 již činil 71,5 %, což je za uplynulých 10 let nejvyšší podíl. Obdobný vývoj zaznamenaly i základní školy, v mateřských školách byl podíl integrovaných dětí s postižením v čase trvale rostoucí (tj. bez přerušení).

Zároveň lze říci, že **v soukromých** středních školách byl ve školním roce 2023/24 podíl žáků s postižením nižší (5,5 %) než ve školách **veřejných** (6,2 %) a zejména **církevních** (7,1 %). V souhrnu byl tak podíl žáků s diagnostikovaným postižením mírně vyšší ve školách veřejného zřizovatele (6,2 %) než zřizovatele neveřejného (5,7 %).

Připomeňme pro srovnání, že ve školním roce 2023/24 byl podíl žáků **základních škol** se zdravotním postižením ve školách veřejného zřizovatele naopak nižší (12,2 %) než ve školách zřizovatele soukromého (14,0 %), i zde však nejvyššího podílu dosáhly školy církevní (22,0 %). Podíl dětí se zdravotním postižením **v mateřských školách** veřejného a soukromého zřizovatele byl oproti tomu shodný (3,7 %) a opět nižší (3,7 %) než ve školách zřizovatele církevního (8,1 %).

Podíl žáků středních škol s postižením integrováných do běžných tříd byl u veřejného zřizovatele 71,2 %, u soukromého 72,6 % a u církevního 75,4 %.

Tabulka 3.2 uvádí kromě celkového počtu žáků středních škol s diagnostikovaným postižením ve školních rocích 2013/14, 2018/19 a 2023/24 i podíl žáků s různými druhy postižení z tohoto celku.

Tab. 3.2 Střední školy - podíl zastoupení jednotlivých druhů postižení na celkovém počtu postižených žáků, podíl dívek s postižením

	2013/14			2018/19			2023/24		
	celkem		z toho dívky ¹⁾	celkem		z toho dívky ¹⁾	celkem		z toho dívky ¹⁾
počet žáků s postižením	19 876	100 %	37,1 %	22 067	100%	36,3 %	29 762	100%	37,3 %
<i>dle druhu postižení:</i>	<i>v tom:</i>			<i>v tom:</i>			<i>v tom:</i>		
se závažnými vývojovými poruchami učení	8 636	43,4 %	32,4 %	10 915	49,5%	32,8 %	14 930	50,2%	36,3 %
mentálně postižení	7 599	38,2 %	42,1 %	4 693	21,3%	47,9 %	4 538	15,2%	48,4 %
se závažnými vývojovými poruchami chování	425	2,1 %	33,4 %	1 390	6,3%	28,5 %	3 166	10,6%	35,2 %
s poruchami autistického spektra	538	2,7 %	15,2 %	797	3,6%	15,4 %	1 773	6,0%	17,8 %
se závažnými vadami řeči	112	0,6 %	36,6 %	409	1,9%	29,3 %	1 109	3,7%	30,3 %
tělesně postižení	667	3,4 %	42,6 %	477	2,2%	42,3 %	572	1,9%	50,9 %
sluchově postižení	497	2,5 %	45,7 %	443	2,0%	45,6 %	516	1,7%	50,6 %
zrakově postižení	278	1,4 %	42,4 %	274	1,2%	45,6 %	323	1,1%	48,6 %
postižení více vadami ²⁾	1 124	5,7 %	42,3 %	2 669	12,1%	38,0 %	2 835	9,5%	35,1 %

¹⁾ podíl dívek z celkového počtu žáků s postižením a ze žáků s jednotlivými druhy postižení

²⁾ za postiženého více vadami považujeme žáka se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpůrných opatření ve vyšších stupních podpory

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak je patrné, ve školním roce 2023/24 zaujímalí žáci s **vývojovými poruchami učení** polovinu všech žáků s postižením (50,2 %). Oproti školnímu roku 2013/14 i 2018/19 se jedná o vyšší podíl a absolutní počet těchto žáků se za posledních 10 let zvýšil o 72,9 %. K výrazně vyššímu nárůstu došlo v počtu a podílu žáků s **vývojovými poruchami chování**. Ve školním roce 2013/14 bylo ve středních školách zaznamenáno jen 2,1 % žáků s diagnostikovanou závažnou poruchou chování ze všech žáků s postižením, ve školním roce 2023/24 jich však byla již desetina (10,6 %). Naopak, zatímco podíl žáků s **mentálním postižením** byl ve školním roce 2013/14 více než čtvrtinový (38,2 %), ve školním roce 2023/24 to již bylo jen 15,2 %. Vedle žáků se závažnými vývojovými poruchami se za posledních 10 let zvýšil podíl, jaký ze žáků s postižením tvoří žáci s diagnostikovanou **poruchou autistického spektra** (ze 2,7 % na 6,0 %) a **se závažnými vadami řeči** (z 0,6 % na 3,7 %).

Nutno poznamenat, že vlivem metodických změn souvisejících s přijetím „inkluzivní novely“ školského zákona roku 2016 je statistika vykazovaných zdravotních postižení či znevýhodnění od roku 2016/17 hůře srovnatelná se staršími údaji.

V tabulce 3.2 výše je také uveden podíl dívek ze všech žáků středních škol se zdravotním postižením ve školních rocích 2013/14 a 2018/19 a dále podíl dívek ze žáků s postižením konkrétního druhu. Zde je patrné, že častěji než dívky mívají potvrzenou diagnózu chlapci. Ti tvořili 62,9 % všech postižených ve školním roce 2013/14 a 62,7 % všech postižených ve školním roce 2023/24. Výrazné rozdíly mezi chlapci a dívkami jsou přitom zejména v četnosti postižení poruchami autistického spektra (ve školním roce 2023/24 tvořily dívky jen 17,8 % takto postižených), v četnosti závažných vývojových poruch chování (s 35,2% podílem dívek), závažných vad řeči (s 30,3% podílem dívek), a závažných vývojových poruch učení (s 36,3% podílem dívek). Oproti tomu mezi žáky s mentálním, sluchovým, zrakovým a tělesným postižením byl ve středních školách podíl dívek a chlapců poměrně vyrovnaný.¹³

¹³ V tabulkách této publikace jsou k dispozici i počty dívek a chlapců s jednotlivými druhy postižení a údaj, jaký podíl ze všech chlapců, resp. dívek má diagnostikované uvedené druhy postižení. Viz tabulky 3.1.22 a 3.1.23.

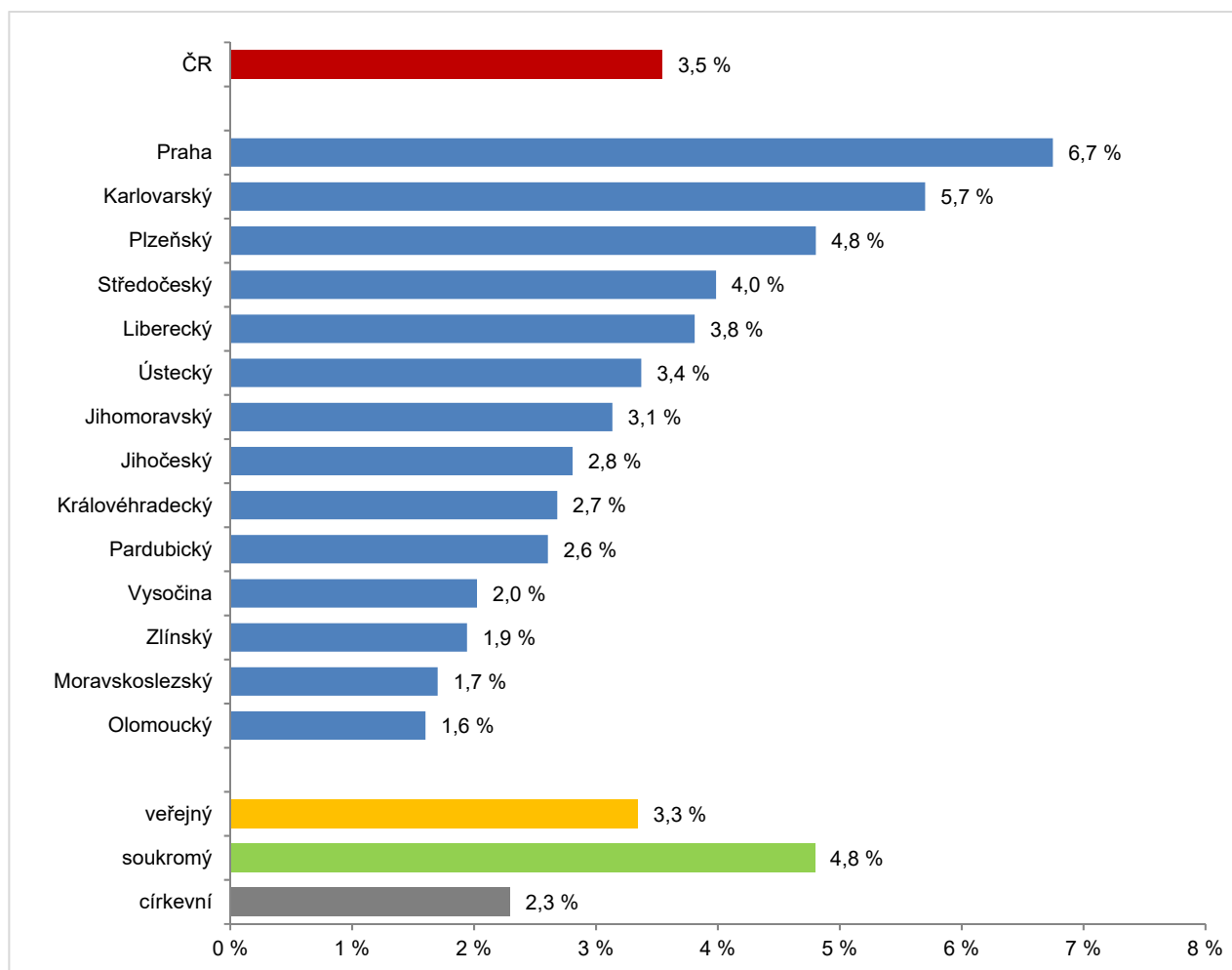
3.4 Žáci středních škol dle státní příslušnosti

Mezi žáky s cizím státním občanstvím se nezapočítávají žáci s českou a jinou státní příslušností – každý žák je veden jen pod jednou státní příslušností.

Do středních škol docházelo ve školním roce 2023/24 celkem 17 184 žáků s jiným než českým státním občanstvím, což je 3,5 % ze všech žáků středních škol a zároveň nejvyšší podíl za uplynulých deset let - v předešlých devíti letech se tento podíl postupně zvyšoval z 1,9 % ve školním roce 2012/13 na 3,1 % ve školním roce 2022/23. Největší nárůst absolutního počtu cizinců (o 40,5 %) byl mezi školními roky 2021/22 a 2022/23. A to z důvodu, že k 30. 9. 2022 byli mezi žáky poprvé zahrnuti děti uprchlíků z Ukrajiny. Již o poznání nižší, přesto však zřetelně výraznější než v letech před ruskou invazí na Ukrajinu, bylo navýšení počtu cizinců mezi posledními dvěma školními roky (2022/23 a 2023/24), a sice o 21,6 %.

Ze všech krajů byl podíl cizinců mezi žáky tradičně nejvyšší v Praze (6,7 %), dále v kraji Karlovarském (5,7 %) a Plzeňském (4,8 %). Naopak v kraji Olomouckém, Moravskoslezském, Zlínském a na Vysočině dosahoval podíl cizinců nejnižších hodnot (1,6 %, resp. 2,0 %). V ostatních krajích se podíl takových žáků pohyboval mezi 2,6 % až 4,0 % - viz graf 3.14. Ten samý graf také ukazuje, že ve středních školách veřejného zřizovatele byl podstatně nižší podíl žáků cizí státní příslušnosti (3,3 %) než ve středních školách zřizovatele soukromého (4,8 %). Ještě nižší podíl žáků cizí státní příslušnosti však zaznamenaly školy s církevním zřizovatelem (2,3 %). Zároveň lze říci, že zatímco ve školách veřejného a soukromého zřizovatele se podíl cizinců na školách zvýšil, ve školách církevních setrval na stejné hodnotě.

Graf 3.14 Střední školy - podíl žáků s cizí státní příslušností celkem, dle kraje a dle zřizovatele (2023/24)

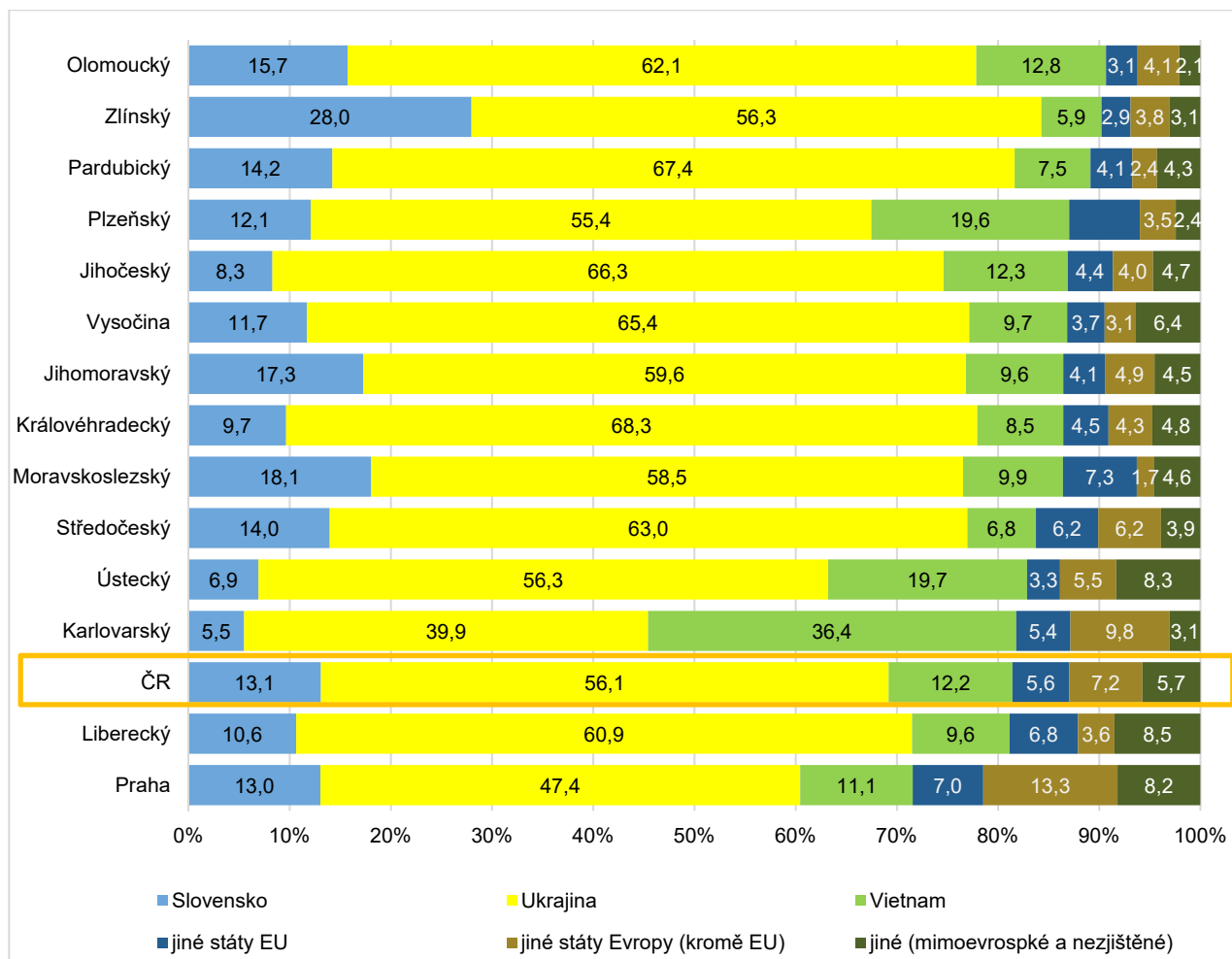
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Země původu cizinců vzdělávajících se na středních školách v ČR ve školním roce 2023/24 lze rozdělit na státy EU (18,7 % cizinců), ostatní evropské státy (63,3 % cizinců) a ostatní státy světa, příp. nezjištěná občanství (18,0 %). Každé z této skupiny přitom dominuje jeden stát. **Ze států EU** je to Slovensko, 69,9 % žáků cizinců původem z EU tvořili právě Slováci. **Ze států Evropy, které nejsou v EU**, silně převažuje Ukrajina – 88,6 % žáků cizinců původem z Evropy mimo EU tvořili Ukrajinci. **Ze států mimo Evropu** je zase nejčetněji zastoupený Vietnam. Více než dvě třetiny žáků cizinců původem z mimoevropských zemí tvořili Vietnamci (68,1 %).

Graf 3.15 níže ukazuje toto rozložení celkem a také v dělení na jednotlivé kraje. Ty jsou řazené dle podílu, jaký tvořili ve školním roce 2023/24 cizinci původem ze Slovenska, Ukrajiny či Vietnamu ze všech cizinců vzdělávajících se na středních školách v České republice. Tato **tři občanství** mělo v České republice celkem 81,4 % ze žáků středních škol cizí státní příslušnosti (ještě v září 2021, tj. před propuknutím války na Ukrajině, to bylo 69,1 %). Přitom v Olomouckém kraji tvořili žáci těchto tří občanství ve středních školách 90,7 % a podobné hodnoty dosáhli kraj Zlínský (90,2 %). Naopak jednoznačně nejnižší a menší podíl, než je celorepublikový průměr, byl zaznamenán mezi žáky vzdělávajícími se v Praze (71,6 %).

Pokud se jedná o žáky **slovenské státní příslušnosti**, tvořili mezi všemi žáky cizí státní příslušnosti jednoznačně nejvyšší podíl v kraji Zlínském (28,0 %) a nejmenší naopak v kraji Karlovarském (5,5 %). V kraji Karlovarském zas mezi cizinci tvořili oproti jiným krajům výraznější podíl **Vietnamci** (36,4 %). Nejmenší podíl ze všech cizinců pak Vietnamci představovali v kraji Zlínském (5,9 %). Pokud se jedná o Ukrajince, po začlenění mnohých dětí ukrajinských uprchlíků do českých škol tvořili nejvyšší podíl mezi žáky cizí státní příslušnosti v kraji Královéhradeckém (68,3 %) a nejmenší v kraji Karlovarském (39,9 %).

Graf 3.15 Střední školy – rozložení žáků-cizinců dle země původu celkem a v dělení na kraje (2023/24)

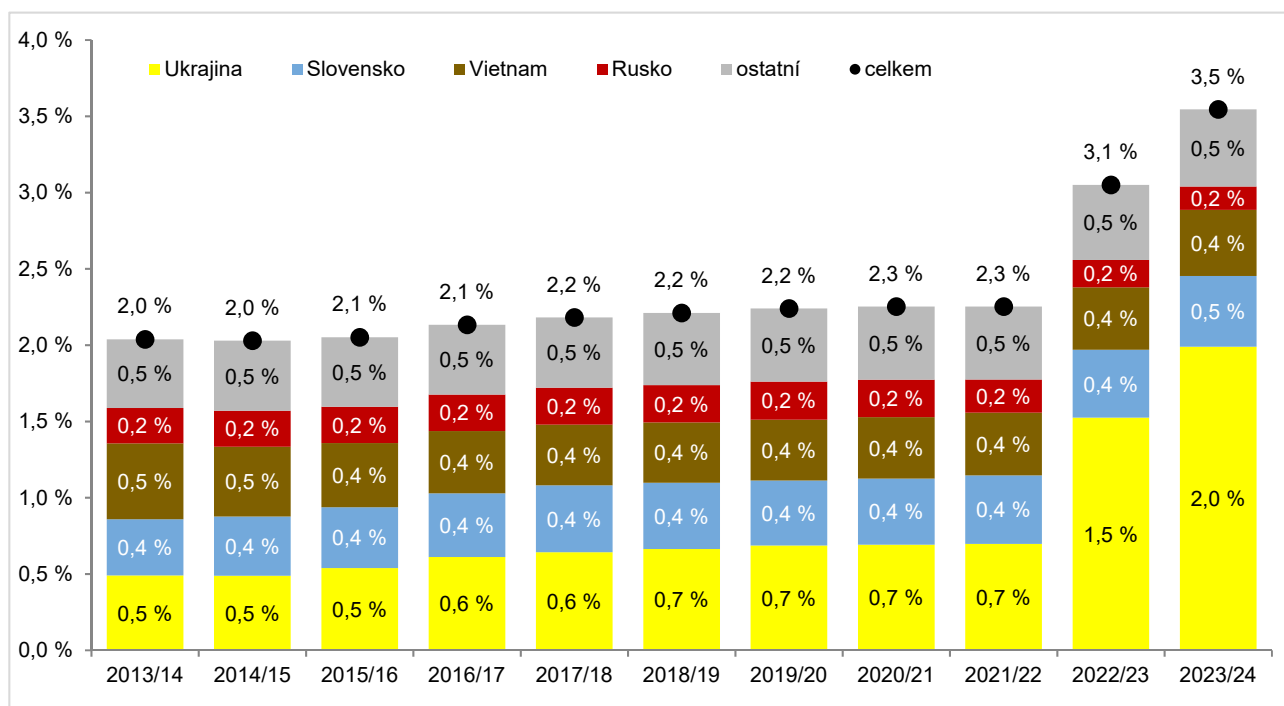
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Odhlédneme-li od relativních ukazatelů, pak byl ze všech krajů **nejvyšší počet** Slováků, Vietnamců i Ukrajinců na středních školách v **Praze** (676, resp. 575, resp. 2 459 žáků). Ze všech středoškoláků slovenské státní příslušnosti se jich na středních školách v Praze vzdělávalo 30,1%, z žáků ukrajinské státní příslušnosti 27,5 % a ze žáků vietnamské státní příslušnosti 25,5 %. Ze žáků ruské státní příslušnosti se jich pak v Praze vzdělávaly téměř dvě třetiny (64,8 %). Naopak **nejmenší počet** ukrajinských a slovenských žáků základních škol byl v kraji Karlovarském (261, resp. 36), nejméně žáků Slováků bylo v kraji Zlínském (31) a nejméně žáků z Ruska pak v kraji Pardubickém (pouze tři).

Co se týče **jiných, méně častých, státních občanství**, v Moravskoslezském kraji zaujímali mezi cizinci na středních školách 7,3 % příslušníci jiných států Evropské unie, než je Slovensko, což je ze všech krajů nejvíce. Naopak ve Zlínském kraji činil tento podíl jen 2,9 %. Žáci z **jiných států Evropy mimo EU, než je Ukrajina**, zaujímali mezi cizinci nejvyšší podíl v Praze (13,3 %) a nejnižší v kraji Moravskoslezském (1,7 %). Nakonec žáci z **mimoevropských států kromě Vietnamu** tvořili mezi cizinci nejvyšší podíl v kraji Libereckém (8,5 %) a nejnižší v kraji Olomouckém (2,1 %) a Plzeňském (2,4 %).

Pokud se jedná o vývoj v čase, mezi školními roky 2013/14 a 2023/24 se zvýšil podíl žáků cizí státní příslušnosti ze všech žáků na středních školách z 2,0 % na 3,5 %. Ještě ve školním roce 2021/22 přitom dosahoval hodnoty 2,3 % - viz graf 3.16.

Graf 3.16 Střední školy - vývoj podílu žáků cizí státní příslušnosti v čase (2013/14 až 2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Kromě celkového podílu žáků cizí státní příslušnosti znázorňuje graf 3.16 také **podíl žáků původem ze Slovenska, Ukrajiny Vietnamu a Ruska**. Mezi školními roky 2016/17 a 2021/22 tvořili tito žáci v čase stabilně cca 79 % všech cizinců na středních školách. Ve školním roce 2023/24 tento podíl poprvé přesáhl hranici čtyř pětín a činil 83,9 %, ve školním roce 2023/24 se dále zvýšil na 85,8 %. Přitom počet cizinců původem z Ukrajiny v uplynulých deseti letech soustavně rostl, pouze s výjimkou období mezi školními roky 2013/14 a 2014/15, kdy se snížil z 2 201 na 2 126. Ve školním roce 2022/23 se oproti předchozímu zvýšil 2,3krát a ve školním roce 2023/24 dále vzrostl o 36,5 %. V posledním uplynulém roce byl tak 4,3krát vyšší než ve školním roce 2013/14, kdy podíl Ukrajinců ze všech žáků středních škol činil 0,5 %.

V porovnání s tím lze říci, že podíl žáků původem ze Slovenska, Vietnamu, Ruska i ostatních zemí byl v čase poměrně stabilní. V posledním sledovaném roce se pouze meziročně zvýšil podíl žáků slovenské státní

příslušnosti z 0,4 % na 0,5 %. V absolutním vyjádření žáků ze Slovenska i Vietnamu mezi posledními dvěma sledovanými školními roky přibylo o cca desetinu, naopak žáků z Ruska o desetinu ubylo.

Absolutní počty žáků středních škol cizí státní příslušnosti ve školním roce 2023/24 uvádí tabulka 3.3, ve které je výčet zemí, které jsou původem více než 100 žáků středních škol. Jak je patrné, z cizinců tvořili ve školním roce 2023/24 nejvyšší podíl žáci z Ukrajiny (56,1 %) a dále ze Slovenska (13,1 %) a Vietnamu (12,2 %). Podíl žáků cizinců původem z Ruska tvořil dále 4,3 %. Ostatní země zaujímaly 0,7 % až 1,2 % z celkového počtu cizinců.

Tabulka 3.3 Střední školy – počet žáků cizí státní příslušnosti dle státního občanství (pouze státy, které jsou původem více než 100 žáků); 2023/24 (k 30. 9.)

země původu	počet žáků	podíl ze všech žáků cizí státní příslušnosti
Ukrajina	9 643	56,1 %
Slovensko	2 248	13,1 %
Vietnam	2 101	12,2 %
Rusko	744	4,3 %
Mongolsko	212	1,2 %
Bulharsko	195	1,1 %
Rumunsko	193	1,1 %
Moldavsko	176	1,0 %
Polsko	158	0,9 %
Maďarsko	149	0,9 %
Čína	144	0,8 %
Bělorusko	121	0,7 %
Kazachstán	119	0,7 %

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

